

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI
FACULTATEA DE ECONOMIE ȘI ADMINISTRAREA AFACERILOR
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ECONOMIE ȘI ADMINISTRAREA AFACERILOR

***ANALIZA COMPETITIVITĂȚII ÎNTREPRINDERILOR MICI
ȘI MIJLOCII ÎN CONTEXTUL ÎMBUNĂȚIRII
ACCESULUI LA RESURSE DE FINANȚARE***

- Rezumatul tezei de doctorat -

Conducător științific:
Prof. Univ. Dr. Mihaela ONOFREI

Doctorand:
DOACĂ Erika-Maria

Iași, 2024

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI
FACULTATEA DE ECONOMIE ȘI ADMINISTRAREA AFACERILOR
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ECONOMIE ȘI ADMINISTRAREA AFACERILOR

***ANALIZA COMPETITIVITĂȚII ÎNTREPRINDERILOR MICI
ȘI MIJLOCII ÎN CONTEXTUL ÎMBUNĂTĂȚIRII
ACCESULUI LA RESURSE DE FINANȚARE***

Conducător științific:
Prof. Univ. Dr. Mihaela ONOFREI

Doctorand:
DOACĂ Erika-Maria

Iași, 2024

CUPRINSUL TEZEI DE DOCTORAT

Lista abrevierilor

Listă tabele

Listă figuri

Introducere

Capitolul I. Importanța sectorului întreprinderilor mici și mijlocii în susținerea creșterii economice

1.1. Rolul întreprinderilor mici și mijlocii în economia actuală

1.2. Importanța accesului la resurse de finanțare pentru funcționarea întreprinderilor mici și mijlocii

1.2.1. Analiza surselor de finanțare tradiționale

1.2.2. Analiza surselor inovative de finanțare

1.3. Impactul activității întreprinderilor mici și mijlocii asupra creșterii economice și dezvoltării durabile

1.4. Efectele pandemiei de COVID-19 asupra finanțării întreprinderilor mici și mijlocii

Capitolul II. Analiza competitivității întreprinderilor mici și mijlocii și implicații ale acesteia

2.1. Conceptul de competitivitate în analiza bibliometrică

2.2. Factori determinanți ai competitivității întreprinderilor mici și mijlocii

2.3. Evaluarea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii în era digitală

2.4. Impactul competitivității sectorului întreprinderilor mici și mijlocii în corelație cu ciclul de viață al firmelor și dificultatea finanțării

2.5. Indicatori utilizați în măsurarea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii și aplicabilitatea acestora

Capitolul III. Întreprinderile mici și mijlocii și dimensiunea antreprenorială. Analiză empirică

3.1. Aportul întreprinderilor mici și mijlocii în programul indicatorilor de antreprenariat. Analiza literaturii de specialitate

3.2. Analiza empirică privind relația dintre întreprinderile mici și mijlocii și creșterea economică

3.2.1. Obiectivele și metodologia cercetării – modelul numărul 1

3.2.2. Rezultate și discuții – modelul numărul 1

3.2.3. Obiectivele și metodologia cercetării – modelul numărul 2

3.2.4. Rezultate și discuții – modelul numărul 2

Capitolul IV. Accesul la finanțare și performanța întreprinderilor mici și mijlocii

4.1. Obstacole întâmpinate de către întreprinderile mici și mijlocii în procesul finanțării și modalități de surmontare

4.2. Mutații în structura financiară a întreprinderilor mici și mijlocii sub impactul constrângerilor financiare

4.3. Studiu empiric. Influența factorilor microeconomici și macroeconomici asupra deciziei de finanțare

4.3.1. Considerații privind stadiul actual al cunoașterii

4.3.2. Date, variabile și metodologia cercetării

4.3.3. Rezultate și discuții

4.4. Studiu empiric privind distribuția avuției acționarilor pe piața AeRo

4.4.1. Introducere

4.4.2. Considerații privind stadiul actual al cunoașterii

4.4.3. Date, variabile și metodologia cercetării

4.4.4. Rezultate și discuții

Concluzii, limite și direcții viitoare de cercetare

Bibliografie

Anexe

INTRODUCERE

În contextul schimbărilor spectaculoase produse în ultimile decenii în plan economic, social, educațional, politic și informațional, antreprenoriatul a beneficiat de o dezvoltare continuă. Întrucât antreprenoriatul este asociat în literatura de specialitate cu creșterea și dezvoltarea economică, cu generarea de noi locuri de muncă, cu progresul tehnic, acesta este principalul determinant al prosperității societății. **Peter Drucker** considera că „*micile afaceri reprezintă catalizatorul principal al creșterii economice*”, acestea contribuind major la îndeplinirea obiectivelor principale ale creșterii economice fiind „*forțele motrice*” ale progresului economico-social. În acest sens, principala formă de organizare a firmelor o constituie întreprinderile mici și mijlocii, reprezentând totodată veriga de bază a economiei naționale. Acest lucru se datorează generării de creare de valoare adăugată și a rolului vital avut în dezvoltarea economică și socială.

Criza financiară globală, alături de criza generată de pandemia de COVID-19 și de conflictele geopolitice au evidențiat vulnerabilitățile prezente în cadrul macromediului și a micromediului. Astfel, au fost intensificate dificultățile financiare, povara îndatorării resimțindu-se intens la toate nivelurile economice. Încetinirea creșterii economice, susținută de creșterea ratei șomajului, a ratei inflației și a dobânzilor precum și înregistrarea unor cheltuieli publice mai mari decât veniturile au determinat o creștere a datoriei publice, efectele constând în înăsprirea fiscală. În acest sens, criza privind sistemul social a evidențiat rolul primordial al sectorului privat, atât în cadrul economiilor dezvoltate, cât și în cadrul celor aflate în curs de dezvoltare.

Factorii de decizie politică de la nivel european, alături de cei din țara noastră au realizat mutațiile suferite atât de sectorul public, cât și de către cel privat și de aceea au acordat o atenție sporită deciziilor privind politicile financiare. De asemenea, este dovedit faptul că asupra deciziilor financiare, factorul social alături de cel psihologic îndeplinesc un rol crucial. În acest sens, este dovedită atitudinea cetățenilor față de stat precum și comportamentul contribuabilului în ceea ce privește declararea veniturilor. Nu în ultimul rând, precauția este un important element necesar în procesul reglării mecanismelor economice. Pornind de la problema datoriei publice, este important de evidențiat eforturile depuse de către autorități în vederea rambursării împrumuturilor externe, care au un efect împovărător pentru cetățeni, determinat de creșterea ratelor dobânzilor.

Aducând în discuție impactul psihologic asupra datoriei publice și asupra structurii financiare a mediului de afaceri, este de o relevanță deosebită analiza reducerii împrumuturilor și a autosușinerii economiei, respectiv a propriei afaceri. Din acest punct de vedere se dorește ca prin deciziile și măsurile adoptate, diferențiate în funcție de sectorul de activitate economică să se asigure o dezvoltare

sustenabilă, să se reducă factorii perturbatori și să fie susținut mediul de afaceri. De aceea, împrumuturile din ultimile decenii nu au fost contractate întru totul pentru o creștere durabilă, ci mai mult pentru a susține cheltuielile sociale, astfel încât populația a fost direct beneficiară. Astfel, o creștere a investițiilor străine directe este esențială pentru o dezvoltare durabilă și pentru susținerea mediului de afaceri.

Organizarea activității financiare are la bază elaborarea, realizarea și executarea de decizii, fiind rezultate ca urmare a procesului de alegere a celor mai optime soluții. De aceea, politica financiară la nivel de întreprindere are în vedere obiectivele ce trebuie îndeplinite dar ținând cont de resursele de care aceasta dispune.

Având în vedere faptul că lumea este caracterizată de o creștere a disparității în ceea ce privește dezvoltarea economico-socială, în unele țări și regiuni fiind predominantă dezvoltarea unui singur sector economic, consider că abordarea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii din țara noastră reprezintă un subiect de actualitate, mai ales în ceea ce privește accesarea surselor de finanțare. În România, acest aspect este cauzat de restructurările economice, și în special de zonele în care populația a fost afectată de șomajul apărut ca urmare a închiderii firmelor neprofitabile. Odată cu aderarea României la Uniunea Europeană, fondurile structurale au reprezentat o oportunitate de redresare economică, astfel încât au fost diminuate disparitățile socio-economice, ceea ce a condus la crearea competitivității țării alături de alte state membre ale Uniunii Europene. De aceea, îmbunătățirea eficienței economice și ecologice a companiilor înseamnă valoare și competitivitate mai mare. Astfel, argumentele prezentate sugerează nevoia analizei competitivității și a creșterii acesteia în contextul îmbunătățirii accesului de resurse de finanțare.

Scopul lucrării de cercetare constă în îmbunătățirea accesului la finanțare al întreprinderilor mici și mijlocii, prin identificarea și analizarea problemelor cu care se confruntă acest sector în accesarea resurselor de finanțare în condiții de competitivitate, urmărind asigurarea structurii financiare optime, la un cost agreeat al capitalului. Atingerea scopului principal al lucrării de cercetare are în vedere identificarea unui răspuns la următoarea întrebare de cercetare: *Cum pot IMM-urile să găsească noi resurse de finanțare, ca urmare a învățămintelor rezultate din criza de COVID-19?* **Importanța și noutatea temei** rezultă din abordarea problemelor actuale cu care se confruntă mediul de afaceri ca urmare a mutațiilor suferite în economie, care au exercitat influențe deosebite asupra portofoliului resurselor de finanțare și creșterii riscului.

Motivația realizării cercetării rezidă tocmai din importanța IMM-urilor în mediul de afaceri, a aportului acestora la realizarea unei dezvoltări sustenabile. De asemenea, am aprofundat acest subiect, la un nivel avansat, după ce am finalizat lucrarea de disertație, în cadrul căreia am analizat

finanțarea bancară a întreprinderilor mici și mijlocii și factori determinanți. Rezultatele obținute de către noi în cadrul acestei cercetări sunt relevante pentru factorii de decizie politică în vederea adoptării unor politici financiare prin care să fie susținut mediul antreprenorial, dar și pentru investitori.

Având în vedere competiția acerbă pentru obținerea finanțării optime, obligativitatea respectării principiilor sustenabilității, precum și dorința de a performa, **obiectivul general** al tezei de doctorat constă în fundamentarea deciziilor de finanțare de către întreprinderile mici și mijlocii, sub influența deciziilor de politică monetară și a efectelor generate de criza economică, de conflictele geopolitice, precum și de pandemia de COVID-19.

Având în vedere aceste considerente, dar și ca urmare a faptului că evenimentele din ultimele două decenii au avut un impact devastator asupra sectorului antreprenorial, dar mai ales asupra întreprinderilor mici și mijlocii, lucrarea a realizat o abordare din punct de vedere teoretic și practic asupra analizei sectorului întreprinderilor mici și mijlocii. În cadrul acestei lucrări au fost necesare cunoștințe din întreg domeniul financiar și în special al finanțelor întreprinderii, management financiar, politici financiare, finanțarea întreprinderilor mici și mijlocii. Astfel, având în vedere complexitatea domeniilor interdisciplinare cercetate, teza actuală a presupus utilizarea cercetării calitative și a celei cantitative. Cercetarea noastră este structurată pe patru capitole, fiecare având câte un obiectiv bine fundamentat, conform figurii nr. 1.

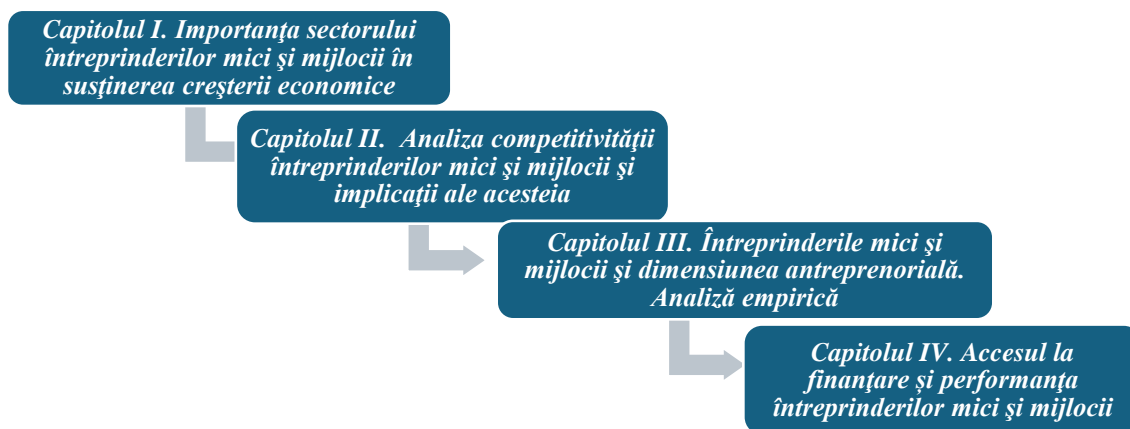

Figura nr. 1: Structura tezei de doctorat

Sursa: concepere proprie

Având în vedere obiectivul general al lucrării, precum și structura acesteia, obiectivele specifice sunt în concordanță cu structura și conținutul fiecărui capitol în parte, după cum urmează:

OS1: argumentarea importanței întreprinderilor mici și mijlocii în contextul economic actual, a impactului exercitat asupra creșterii economice și dezvoltării durabile, ca premisă a asigurării accesului la resurse de finanțare;

OS2: evaluarea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii pe baza analizei bibliometrice, cu precizarea factorilor determinanți, a indicatorilor utilizați, inclusiv a impactului exercitat în corelație cu ciclul de viață al firmelor și dificultatea finanțării;

OS3: evidențierea aportului întreprinderilor mici și mijlocii asupra dezvoltării antreprenoriale, prin elaborarea a două modele econometrice;

OS4: analiza mutațiilor în structura financiară a întreprinderilor mici și mijlocii și a factorilor care influențează decizia de finanțare utilizând studii empirice.

În cadrul primului capitol am abordat într-o manieră teoretică rolul întreprinderilor mici și mijlocii în economie și principalele surse de finanțare. De asemenea, din dorința de a identifica impactul sectorului IMM asupra creșterii economice și efectele pandemiei asupra finanțării acestui sector, am realizat o analiză a metadatelor.

În acest mod, am pregătit trecerea către cel de-al doilea capitol, în care am evidențiat competitivitatea sectorului IMM în cadrul economiei. Am realizat o analiză de tip bibliometric, prin intermediul căreia am evidențiat legătura existentă între competitivitate - digitalizare și acces la finanțare. În acest sens, pentru început am realizat o căutare avansată a termenului competitivitate, obținând 100.910 rezultate. Ulterior, am realizat o filtrare a acestor rezultate, selectând doar domeniile de interes și jurnalele dedicate mediului economic. Astfel, am obținut 13.815 lucrări scrise în perioada 1983-2024. Pe baza rezultatelor obținute, cu ajutorul softului VOSviewer am introdus cele 13.815 articole, rezultând 23.323 de cuvinte privind noțiunea de competitivitate. Din dorința de a obține rezultate cât mai pertinente, următorul pas a constat în stabilirea unui prag minim de apariție de 5, rezultând un număr de 1465 termeni. Pe baza acestor informații am realizat o filtrare manuală a datelor, astfel încât am obținut 354 cuvinte cheie, cu ajutorul cărora am realizat studiul bibliometric. Scopul analizei a fost de a evidenția importanța competitivității pentru economie și pentru mediul antreprenorial.

În capitolul al treilea, am evidențiat importanța sectorului antreprenorial la nivelul Uniunii Europene. Pentru început am tratat din punct de vedere teoretic importanța IMM-urilor în cadrul programelor de antreprenariat și am realizat două modele econometrice prin intermediul cărora am dorit să identificăm rolul IMM-urilor în cadrul economiei și a redresării economice. În acest sens, cu ajutorul softului econometric SPSS, în cadrul primului model am analizat din punct de vedere empiric

aportul IMM-urilor în economie, în funcție de dimensiunea acestora iar în cadrul celui de-al doilea model am analizat impactul macromediului asupra performanței IMM-urilor și asupra dinamicii lor.

În ultimul capitol am realizat atât o cercetare teoretică, cât și una empirică a importanței accesului la finanțare pentru întreprinderile mici și mijlocii, identificând noile tendințe privind accesarea surselor de finanțare. În acest sens, ca urmare a mutațiilor determinate de evenimentele din ultimile două decenii, dar și ca urmare a crizei energetice, am realizat o analiză asupra principalelor bariere întâmpinate de către IMM-uri în procesul de accesare a finanțării dar și a mutațiilor înregistrate în ultimii ani. Astfel, deoarece am analizat inclusiv finanțarea verde, unul dintre studiile empirice realizate a avut obiectivul de a identifica noile tendințe în accesarea finanțării de către IMM-urile din domeniul construcțiilor. Cel de-al doilea studiu empiric tratat în cadrul acestui capitol a urmărit distribuția avuției acționarilor pe piața AeRo, prin realizarea unei analize microeconomice asupra unui număr de IMM-uri listate pe BVB.

În ceea ce privește proveniența datelor, acestea diferă în funcție de obiectivele specifice fiecărui capitol. În acest sens, principalele date au următoarea proveniență:

- În analiza importanței sectorului IMM asupra creșterii economice, am utilizat articole de specialitate din domeniu, precum și date furnizate de către diverse site-uri de specialitate (BNR, Comisia Europeană, Institutul Național de Statistică, Oficiul Național al Registrului Comerțului), prelucrarea datelor fiind realizată manual din rapoartele de specialitate publicate;
- În identificarea importanței competitivității sectorului IMM în economie, principalele date furnizate au fost oferite de către Scopus și Comisia Europeană;
- Analiza întreprinderilor mici și mijlocii și a dimensiunii antreprenoriale a presupus utilizarea datelor furnizate de către Comisia Europeană, Oficiul Național al Registrului Comerțului și Eurostat;
- Pentru a realiza analiza accesului la finanțare și performanța întreprinderilor mici și mijlocii, datele au provenit din baza de date EMIS, de pe Bursa de Valori București (secțiunea piața AeRo), Eurostat, precum și din rapoartele de specialitate furnizate de către BNR, Comisia Europeană.

Din punct de vedere metodologic, lucrarea conține un mix de metode, tehnici și instrumente. Principalele modalități de cercetare utilizate în realizarea prezentei lucrări de doctorat sunt analiza calitativă și analiza cantitativă, astfel încât am reușit să oferim o imagine cuprinzătoare obiectivului cercetării. Analiza calitativă a presupus cercetarea în detaliu a literaturii de specialitate din domeniu, precum și a rapoartelor publicate de către site-urile de specialitate. Analiza cantitativă a presupus culegerea și prelucrarea unor seturi de date, utilizând o serie de metode specifice statisticii descriptive: observarea statistică, prelucrarea statistică, analiza și interpretarea datelor. În vederea testării și

validării ipotezelor de lucru, principalele metode de analiză utilizate au fost regresia liniară (OLS), analiza factorială, analiza variației (ANOVA), analiza descriptivă, analiza de conținut, testului KMO and Bartlett's și corelația Pearson. Un aspect foarte important în elaborarea prezentei lucrări l-a constituit certificarea rezultatelor obținute, ceea ce presupune capacitatea lucrării realizate de a fi conforme cu realitatea.

Antreprenoriatul reprezintă un fenomen întâlnit la nivelul întregii economii, având o contribuție covârșitoare asupra angajabilității forței de muncă, a diminuării inegalităților sociale, a scăderii șomajului, etc. De aceea, în procesul dezvoltării economice, mediul de afaceri, alături de abilitățile și atitudinea cetățenilor față de inițiativa antreprenorială reprezintă principalii factori care influențează dinamica antreprenorială la nivelul fiecărei țări.

CAPITOLUL I. IMPORTANȚA SECTORULUI ÎNTREPRINDERILOR MICI ȘI MIJLOCII ÎN SUSȚINEREA CREȘTERII ECONOMICE

Sectorul întreprinderilor mici și mijlocii (IMM-urile) reprezintă motorul dezvoltării economice, constituind un element vital pentru economii la nivel global, atât pentru țările aflate în curs de dezvoltare, cât și pentru cele emergente (*Obi și colab., 2018; Ndiaye, 2018*). Rolul vital pentru economie este susținut de faptul că IMM-urile reprezintă 99% din totalul firmelor, acoperind în medie peste 65% din totalul locurilor de muncă (2 din 3 salariați fiind angajați în cadrul IMM-urilor) și generând peste 50% din valoarea adăugată din cadrul unei economii.

O primă etapă a cercetării noastre a fost reprezentată de abordarea într-o manieră teoretică a rolului întreprinderilor mici și mijlocii în economie și identificarea principalelor surse de finanțare. De asemenea, din dorința de a identifica impactul sectorului întreprinderilor mici și mijlocii asupra creșterii economice și efectele pandemiei asupra finanțării acestui sector, am realizat o analiză a metadatelor. În acest sens, am realizat o analiză a literaturii de specialitate din domeniu cu scopul de a identifica principalele opinii cu privire la importanța sectorului întreprinderilor mici și mijlocii în economia Uniunii Europene. Rezultatele obținute au demonstrat impactul dezvoltării tehnologiilor asupra întreprinderilor mici și mijlocii datorită posibilității accesării surselor de finanțare inovative.

Un al subiect dezbătut în cadrul acestui capitol a vizat efectele pandemiei de COVID-19 asupra finanțării întreprinderilor mici și mijlocii. Întrucât ultimul deceniu a fost dominat de multiple evenimente (criza economică mondială, pandemia de COVID-19, conflictele armate), economia a înregistrat o puternică încetinire. Evenimentele din ultimul deceniu au demonstrat importanța mediului antreprenorial, dar mai ales a întreprinderilor mici și mijlocii în cadrul economiei țărilor dezvoltate și a celor aflate în curs de dezvoltare, dar cu toate acestea acest sector întâmpină numeroase provocări în accesarea surselor de finanțare. În acest sens, pe parcursul anilor, au apărut numeroase surse de finanțare inovative cu scopul de a completa sursele de finanțare tradiționale. De asemenea, așa cum este bine cunoscut, întreprinderile mici și mijlocii reprezintă elementul cheie necesar pentru tranziția către o economie sustenabilă, existând în prezent numeroase presiuni în ceea ce privește adaptarea la efectele climei în schimbare și la degradarea mediului. La nivel mondial, până în prezent, un număr redus de țări au reușit să adopte măsuri pentru implementarea unor strategii durabile cu scopul de a dezvolta mediul antreprenorial. Cu toate acestea, datorită caracteristicilor pe care le prezintă întreprinderile mici și mijlocii, se înregistrează semne de creștere, de inovare și de durabilitate pentru acest sector vital al economiei. În acest sens, în ultimii ani s-a acordat o atenție sporită întreprinderilor

mici și mijlocii în vederea elimiării barierelor existente pentru înființarea, dezvoltarea, finanțarea unei afaceri cu scopul de a crește aportul acestora în cadrul economiei fiecărei țări.

CAPITOLUL II. ANALIZA COMPETITIVITĂȚII ÎNTREPRINDERILOR MICI ȘI MIJLOCII ȘI IMPLICAȚII ALE ACESTEIA

Competitivitatea reprezintă unul dintre subiectele de actualitate atât pentru cercetători, cât și pentru factorii de decizie politică. Noțiunea de competitivitate este un concept multidimensional și de aceea aceasta poate să fie definită în funcție de nivelul de analiză: competitivitatea la nivel de firmă, la nivelul angajaților, a industriei și a țării, existând o legătură puternică între acestea. În acest sens, în capitolul numărul II am evidențiat competitivitatea întreprinderilor mici și mijlocii în cadrul economiei. Am realizat o analiză de tip bibliometric, prin intermediul căreia am evidențiat legătura existentă între competitivitate - digitalizare și acces la finanțare. Principalul obiectiv al analizei realizate a fost de a identifica importanța competitivității în economie, prin analiza definirii acesteia, dar și a legăturii dintre competitivitatea IMM-urilor, digitalizare și acces la finanțare. Analiza bibliometrică a presupus parcuregerea a trei pași esențiali: colectarea datelor, realizarea analizei bibliometrice, interpretarea rezultatelor. În acest sens, pentru început am realizat o căutare avansată a termenului competitivitate, obținând 100.910 rezultate. Ulterior, am realizat o filtrare a acestor rezultate, selectând doar domeniile de interes și jurnalele dedicate mediului economic. Astfel, am obținut 13.815 lucrări scrise în perioada 1983-2024. Pe baza rezultatelor obținute, cu ajutorul softului VOSviewer am introdus cele 13.815 articole, rezultând 23.323 de cuvinte privind noțiunea de competitivitate. Din dorința de a obține rezultate cât mai pertinente, următorul pas a constat în stabilirea unui prag minim de apariție de 5, rezultând un număr de 1465 termeni. Pe baza acestor informații am realizat o filtrare manuală a datelor, astfel încât am obținut 354 cuvinte cheie, cu ajutorul cărora am realizat studiul bibliometric. Scopul analizei a fost de a evidenția importanța competitivității pentru economie și pentru mediul antreprenorial.

Întrucât competitivitatea este influențată atât de factori interni, cât și de factori externi, efectele economice, sociale și cele de mediu influențează competitivitatea și performanța mediului de afaceri.

Competitivitatea constituie un element deosebit de important pentru firmă și pentru economia națională și de aceea factorii de decizie politică trebuie să acorde o atenție sporită acestui concept, propunând măsuri de îmbunătățire a competitivității.

Rezultatele analizei noastre au evidențiat importanța competitivității pentru mediul antreprenorial și pentru economie, mai ales având în vedere numeroasele articole existente. În acest sens, principalele cuvinte cheie identificate în cadrul acestora au fost competitivitate, inovație, întreprinderi mici și mijlocii, sustenabilitate, performanță, dezvoltare durabilă, între acestea existând o legătură puternică. Rezultatele obținute cu ajutorul matricei de co-apariție demonstrează faptul că în cadrul mediului de afaceri, competitivitatea îndeplinește un rol primordial, fiind termenul cel mai des întâlnit în cadrul analizei noastre. Având în vedere actualul context, competitivitatea este asociată conform rezultatelor, cu termenii IMM-uri și inovare. Din dorința de a identifica importanța pe care o acordă fiecare țară noțiunii de competitivitate, s-a demonstrat faptul că Statele Unite ale Americii sunt cele care acordă o atenție deosebită, fiind urmate de Marea Britanie, Rusia, China și Spania, la polul opus aflându-se Jamaica. Ca urmare a rezultatelor obținute de către noi, putem observa faptul că statele dezvoltate sunt cele care acordă o atenție deosebită acestui concept, ceea ce determină și posibilitatea accesării unor programe de finanțare destinate întreprinderilor mici și mijlocii. De asemenea, am demonstrat faptul că în statele în care este prezent un mediu de afaceri dezvoltat și economia țării este dezvoltată. Rezultatele obținute și distanța dintre nodurile matricei, demonstrează faptul că subiectul legăturii dintre competitivitate și digitalizarea întreprinderilor mici și mijlocii nu a fost abordat suficient. Întrucât analiza realizată de către noi este una preliminară, rezultatele obținute ne-au determinat să analizăm în subcapitolele următoare legătura dintre competitivitate – digitalizare - acces la finanțare.

De asemenea, având în vedere rezultatele obținute, au fost identificate o serie de strategii în vederea creșterii competitivității întreprinderilor mici și mijlocii: digitalizarea, inovația produselor și a serviciilor, sprijin guvernamental, accesarea resurselor de finanțare, networking și oportunități de colaborare. Întrucât secolul XXI este secolul informației iar revoluția digitală are un impact major asupra mediului de afaceri și a populației, rezultatele au demonstrat faptul că în prezent mediul de afaceri prezintă cel mai complex grad de competitivitate, România înregistrând totuși un nivel de competitivitate inferior altor state. Astfel, acordarea sprijinului guvernamental îndeplinește un rol vital în vederea obținerii performanței competitive durabile de către firme și în vederea dezvoltării economice.

CAPITOLUL III. ÎNTREPRINDERILE MICI ȘI MIJLOCII ȘI DIMENSIUNEA ANTREPRENORIALĂ. ANALIZĂ EMPIRICĂ

Întrucât la nivel mondial este bine cunoscută importanța antreprenoriatului în vederea dezvoltării economice și sociale, în capitolul al treilea, am evidențiat importanța sectorului antreprenorial la nivelul Uniunii Europene. Deoarece secolul XXI a fost marcat de o serie de evenimente cu un profund impact asupra economiei mondiale, antreprenoriatul constituie principala modalitate de redresare economică. În acest sens, promovarea unui mediu economic solid, constituie o prioritate la nivel național și internațional. Așa cum este bine cunoscut, la nivelul Uniunii Europene, cea mai mare parte a mediului antreprenorial este reprezentată de întreprinderile mici și mijlocii și de aceea în cadrul acestui capitol am analizat factorul cheie al dezvoltării economice.

Analizând calitatea mediului antreprenorial la nivel mondial este demonstrat faptul că prezența unui nivel mediu al veniturilor nu garantează existența unui mediu de afaceri dezvoltat și performant. Astfel, țări dezvoltate precum Franța (locul 12), Germania (locul 17), Canda (locul 14) nu prezintă un mediu de afaceri eficient. De aceea, în fruntea clasamentului se regăsesc Emiratele Arabe Unite și India, iar la polul opus, țări precum Mexic, Spania, Cipru (țări a căror economie este axată pe turism). Astfel, ca urmare a identificării antreprenoriatului ca factor primordial al dezvoltării sustenabile a unei țări, în ultimii ani, la nivel mondial s-a acordat o atenție sporită factorilor macroeconomici și microeconomici în vederea promovării inițiativelor antreprenoriale.

Pentru început am tratat din punct de vedere teoretic importanța IMM-urilor în cadrul programelor de antreprenoriat și am realizat două modele econometrice prin intermediul cărora am dorit să identificăm rolul întreprinderilor mici și mijlocii în cadrul economiei și a redresării economice. În acest sens, cu ajutorul softului econometric SPSS, în cadrul primului model am analizat din punct de vedere empiric aportul IMM-urilor în economie, în funcție de dimensiunea acestora iar în cadrul celui de-al doilea model am analizat impactul macromediului asupra performanței IMM-urilor și asupra dinamicii lor.

În acest sens, în cadrul primului model econometric am analizat contribuția firmelor pe categorii de mărime asupra creșterii economice, la nivelul celor 27 de țări membre ale Uniunii Europene, cu scopul de a identifica impactul evenimentelor din ultimile două decenii asupra acestui sector. Rezultatele au demonstrat o legătură statistică între numărul total al IMM-urilor și creșterea economică, precum și existența unei legături între întreprinderile mari și creșterea economică. Așa cum era de așteptat, deși microîntreprinderile dețin cel mai mare aport în totalul IMM-urilor, ele nu

au un impact semnificativ asupra creșterii economice. În ceea ce privește cel de-al doilea model econometric, în cadrul său am analizat aportul întreprinderilor mici și mijlocii asupra creșterii economice, sub impactul indicatorilor macroeconomici. Rezultatele studiului au demonstrat existența unei legături semnificative între numărul IMM-urilor și rata șomajului, importuri, exporturi, rata de activitate, populația fiecărei țări.

CAPITOLUL IV. ACCESUL LA FINANȚARE ȘI PERFORMANȚA ÎNTRERINDERILOR MICI ȘI MIJLOCII

Întrucât în cadrul mediului de afaceri, realizarea de performanțe economice prin care să se asigure competitivitatea, necesită o susținere financiară adecvată, considerăm de o importanță majoră identificarea barierelor întâmpinate de către întreprinderile mici și mijlocii în accesarea surselor de finanțare, precum și a mutațiilor înregistrate ca urmare a evenimentelor din ultimul deceniu. Astfel, în ultimul capitol am realizat atât o cercetare teoretică, cât și una empirică a importanței accesului la finanțare pentru întreprinderile mici și mijlocii, identificând noile tendințe privind accesarea surselor de finanțare. În acest sens, ca urmare a mutațiilor determinate de evenimentele din ultima perioadă, dar și ca urmare a crizei energetice, am realizat o analiză asupra principalelor bariere întâmpinate de către IMM-uri în procesul de accesare a finanțării dar și a mutațiilor înregistrate în ultimii ani. Astfel, deoarece am analizat inclusiv finanțarea verde, unul dintre studiile empirice realizate a avut obiectivul de a identifica noile tendințe în accesarea finanțării de către IMM-urile din domeniul construcțiilor.

Ca urmare a analizării literaturii de specialitate, am identificat principalele obstacole întâmpinate de către întreprinderile mici și mijlocii în procesul de implementare a tehnologiilor digitale și a accesării finanțării digitale: capacități digitale limitate a antreprenorilor, costul redus al forței de muncă, intensificarea atacurilor cibernetice.

Având în vedere actualitatea temei, principalul obiectiv al primului studiu empiric realizat în cadrul acestui capitol constă în realizarea unei analize empirice în vederea identificării schimbărilor intervenite în cadrul structurii financiare a întreprinderilor mici și mijlocii sub influența deciziilor de politică monetară și a efectelor agregate ale crizelor sub impactul constrângerilor financiare generate de criza economică, de criza materiilor prime, de pandemia de COVID-19, de conflictele armate. Ca urmare a aportului adus de către industria construcțiilor în economie în ultimii ani, în cadrul analizei noastre au fost incluse firme din domeniul construcțiilor din 8 state situate în Europa Centrală și de Est (România, Bulgaria, Ungaria, Polonia, Croația, Slovacia, Slovenia, Republica Cehă). Pentru a

surprinde impactul evenimentelor din ultimii ani, perioada analizată de către noi a fost 2018-2021, analiza cuprinzând un efectiv format din 951 de firme, softul utilizat fiind SPSS. Rezultatele obținute de către noi au demonstrat faptul că prezența unei structuri financiare axată doar pe îndatorare generează numeroase riscuri atât pentru mediul de afaceri, cât și pentru economie. Astfel, considerăm că pentru cele 8 țări analizate, finanțarea bancară nu reprezintă o soluție de finanțare, decât în condiții de prudență. Astfel, propunerea noastră în ceea ce privește finanțarea, constă în contractarea fondurilor nerambursabile, precum și utilizarea autofinanțării.

Cel de-al doilea studiu empiric tratat în cadrul acestui capitol a urmărit distribuția avuției acționarilor pe piața AeRo, prin realizarea unei analize microeconomice asupra unui număr de întreprinderi mici și mijlocii listate pe BVB. Având în vedere impactul evenimentelor din ultimii ani asupra structurii financiare a întreprinderilor mici și mijlocii, obiectivul nostru principal a constat în realizarea unei analize a structurii financiare a întreprinderilor mici și mijlocii precum și identificarea avuției firmelor listate pe piața AeRo. Astfel, am realizat o analiză a avuției structurii acționariatului cu scopul de a determina modul în care acționarii sunt sau nu determinați să își păstreze acțiunile. Rezultatele obținute au demonstrat faptul că prin strategia adoptată de către firmă și prin politica de dividend acționarii pot fi încurajați să realizeze investiții în continuare.

Astfel, secolul XXI este dominat de numeroase schimbări prezente în cadrul mediului de afaceri. Evenimentele din ultimile două decenii au determinat o modificare a comportamentului antreprenorilor în ceea ce privește structura financiară și gradul de îndatorare. Prin rolul și importanța demonstrată a întreprinderilor mici și mijlocii în cadrul economiei, guvernele au fost determinate să acorde o atenție sporită acestui sector. Cu toate acestea, situația mediului antreprenorial din România se află sub nivelul celei din Europa, fiind necesare numeroase mutații în cadrul acestuia.

CONCLUZII, LIMITE ȘI DIRECȚII VIITOARE DE CERCETARE

În cadrul tezei de doctorat ne-am propus să identificăm soluții concrete privind îmbunătățirea accesului la finanțare al întreprinderilor mici și mijlocii, pornind de la cunoașterea problemelor cu care se confruntă acest sector în accesarea resurselor de finanțare în condiții de competitivitate, urmărind asigurarea structurii financiare optime, la un cost agreat al capitalului. Importanța sectorului întreprinderilor mici și mijlocii în cadrul economiilor, demonstrează necesitatea asigurării permanente a accesului la finanțare și a eliminării barierelor întâmpinate de către acest sector în ultimile două decenii.

În economia de piață, IMM-urile concurează între ele pentru a-și extinde aria de acoperire și de aceea concurența constituie un stimulent pentru firme, încurajându-le astfel să producă și să furnizeze servicii de înaltă calitate. Una dintre cele mai mari probleme cu care se confruntă întreprinderile mici și mijlocii din marea majoritate a țărilor o reprezintă lipsa accesului la finanțare, și în special de la instituțiile formale. Lipsa sprijinului financiar pentru IMM-uri este cauzată de costurile ridicate existente în desfășurarea activităților de afaceri, ceea ce reprezintă faptul că IMM-urile sunt mult mai costisitoare în accesarea surselor externe de finanțare. De aceea, costul ridicat al afacerilor poate să constituie o piedică în competitivitatea economică.

Cercetările realizate au demonstrat faptul că accesul la finanțare este cel mai important factor pentru IMM-uri în determinarea competitivității. Schimbările care se produc în mod frecvent în mediul de afaceri determină firmele să adopte modelele tradiționale de competitivitate la noile condiții existente pe piață. De aceea, procesul de evaluare a competitivității presupune analiza evoluției economice a țării, din diverse perspective, având în vedere provocările impuse de globalizare. Din acest punct de vedere, atât literatura de specialitate, cât și cercetarea noastră a evidențiat legătura existentă între indicatorii de competitivitate microeconomică și caracteristicile firmei (capital, constrângeri financiare, dimensiune, naționalitate).

În contextul manifestării crizelor economice, a conflictelor geopolitice și a pandemiei de COVID-19, funcția financiară a firmei se bazează pe un ansamblu de decizii financiare, bine fundamentate, prin care să se asigure îndeplinirea obiectivului fundamental. În acest sens, deciziile financiare constituie unul dintre elementele definiției ale gestiunii financiare. Având la bază cercetarea realizată de către noi în cadrul acestei lucrări, putem considera decizia de finanțare și cea de investiții ca reprezentând fundamentul deciziilor financiare, întrucât prin achizițiile realizate și prin utilizarea fondurilor bănești, trebuie să se genereze o maximizare a profitului firmei. Deoarece așa cum este bine cunoscut, la baza echilibrului financiar se regăsește stabilirea proporțiilor capitalului

propriu și a datoriilor prin intermediul cărora se maximizează valoarea firmei, aceasta reprezintă etapa esențială a structurii financiare.

Competitivitatea IMM-urilor trebuie să aibă în vedere și rolul tehnologiilor informaționale și de comunicare, de standardele naționale și internaționale. În definirea competitivității este foarte importantă înțelegerea modului în care IMM-urile întâmpină noile provocări existente în mediul de afaceri. De aceea, promovarea competitivității prin inovare și prin cunoaștere constituie o modalitate optimă în combaterea efectelor crizei economice generate de pandemia de COVID-19, aspect demonstrat și de IMM-urile existente la nivel internațional care inovează și utilizează comerțul electronic la nivel înalt, înregistrând astfel o creștere a cifrei de afaceri și a ocupării locurilor de muncă. Cu toate acestea, potențialul competitiv al celor mai multe IMM-uri este deteriorat de accesul limitat la finanțare.

Întrucât antreprenoriatul este asociat în literatura de specialitate cu principalii determinanți ai prosperității dintr-o societate (creșterea și dezvoltarea economică, generarea de noi locuri de muncă, progresul tehnic), este astfel demonstrat caracterul de noutate al temei noastre. Având în vedere aceste considerente, dar și ca urmare a parcurgerii stadiului actual al cunoașterii, rezultatele obținute în primul capitol au demonstrat importanța cercetării noastre, prin evidențierea rolului și a importanței semnificative pe care o au întreprinderile mici și mijlocii în economie. Astfel, analiza noastră a demonstrat rolul acut pe care îl are sectorul IMM în cadrul economiilor Uniunii Europene. În acest sens, am identificat impactul pandemiei de COVID-19 asupra finanțării IMM-urilor, precum și gradul de implementare a digitalizării în activitatea acestora. Bineînțeles, rezultatele au demonstrat implementarea unui grad mai ridicat a noilor tehnologii în ultimii ani, dar a fost identificată o modificare în ceea ce privește atitudinea mediului de afaceri față de finanțarea externă.

Rezultatele inițiale obținute au contribuit la determinarea legăturii existente între competitivitate, digitalizare și acces la finanțare prin realizarea unei analize bibliometrice. Rezultatele obținute au demonstrat existența unei legături între competitivitate și acces la finanțare, legătură ce a fost identificată ca fiind mai puternică în cadrul țărilor dezvoltate (Spania, Marea Britanie, China) și mai slabă în cadrul țărilor mai puțin dezvoltate (Jamaica). Întrucât ne-am dorit să obținem date cât mai realiste, analiza noastră a cuprins totalitatea țărilor întâlnite la nivel mondial. Astfel, a fost demonstrat impactul prezenței unui mediu de afaceri competitiv asupra competitivității țării.

Având în vedere importanța sectorului IMM în economie, prin realizarea cercetării asupra mediului antreprenorial, am identificat aportul IMM-urilor în cadrul dezvoltării economice și asupra îndeplinirii obiectivelor dezvoltării durabile. În ciuda rezultatelor obținute, sectorul IMM întâmpină numeroase bariere în accesarea finanțării externe (mai ales a creditării bancare) comparativ cu firmele

mari. De aceea, rezultatele noastre au demonstrat faptul că întreprinderile mari au o contribuție mai mare asupra creșterii economice, ca urmare a faptului că acestea sunt mai competitive comparativ cu întreprinderile mici și mijlocii. Ca urmare a obținerii acestor rezultate, ne-am dorit să identificăm factorii de influență a IMM-urilor, prin realizarea unui model econometric, a cărui rezultate a demonstrat faptul că indicatorii macroeconomici influențează înființarea de noi firme în proporție de 29.81%.

Întrucât, criza energetică din ultimii ani a generat numeroase probleme pentru mediul de afaceri (creșterea costurilor facturilor la energia electrică, creșterea prețurilor practicate, impunerea unor condiții suplimentare privind obținerea finanțării), dar și literatura insuficient fundamentată în cadrul acestui domeniu, cercetarea noastră a demonstrat schimbările produse de aceste evenimente în cadrul structurii financiare a IMM-urilor, rezultatele demonstrând prezența unei diferențe în funcție de domeniul în care firma activează. În acest sens, am demonstrat faptul că prezența unei structuri financiare dominată doar prin îndatorare, generează o serie de riscuri pentru mediul de afaceri și pentru economie. De aceea, în prezent, accesul la finanțare este influențat de situația macroeconomică, de domeniul de activitate, de evenimentele prezente în ultimii ani, ceea ce a determinat o utilizare a creditelor bancare în condiții de prudență pentru firmele ce activează în domeniul construcțiilor.

Rezultatele cercetării noastre au demonstrat existența unei modificări a structurii financiare a întreprinderilor mici și mijlocii, modificare determinată de factorul social, de cel subiectiv, precum și de adoptarea unei atitudini de prevenții.

Aspectul de noutate al temei abordate a necesitat o abordare exhaustivă, astfel încât să evităm eventualele piste false sau chiar riscul omiterii unor elemente esențiale. Din punct de vedere metodologic, realizarea lucrării de cercetare a implicat o abordare pozitivistă, ce a vizat inclusiv utilizarea rezultatelor științifice obținute anterior. De asemenea, aceasta a presupus și elaborarea unor ipoteze cu scopul oferirii unor răspunsuri în privința temei analizate. Elementul de noutate al cercetării noastre a constat în conectarea comportamentului financiar al IMM-urilor la resursele de finanțare, astfel încât să analizăm și modul în care IMM-urile pot să găsească resurse financiare ca urmare a învățămintelor rezultate din criza pandemică.

Având în vedere rezultatele obținute în cadrul celor două modele econometrice, prin care se demonstrează importanța întreprinderilor mici și mijlocii în cadrul economiei europene, considerăm că statul prin instituțiile sale, trebuie să contribuie la diminuarea barierelor cu care se confruntă acest sector în accesarea surselor de finanțare. Criza economică mondială, criza pandemică și conflictul armat au condus la adâncirea problemelor cu care se confruntă acest sector. Decizia de finanțare a unei firme, poate fi influențată atât de factori interni (profitabilitate, rentabilitate, decizii adoptate de

către manageri), precum și de factori externi (mediul macroeconomic al fiecărei țări și instabilitățile generate în economie).

Condițiile impuse pe plan mondial de evenimentele din ultimile două decenii, au generat o situație incertă pentru IMM-uri, amplificând problema accesului la finanțare. Vulnerabilitatea sectorului IMM a fost demonstrată atât în perioada crizei economice, cât și în cadrul celei generate de pandemia de COVID-19, afectând performanța acestora. De aceea, noi am măsurat performanța întreprinderilor mici și mijlocii prin numărul de IMM-uri (% din total firme) la nivelul fiecărei țări membre a Uniunii Europene, fiind identificată astfel o scădere a densității numărului de firme nou înființate în perioadele de criză. În cazul României, cea mai mare scădere a firmelor înregistrate a avut loc în anul 2020, scădere ce este direct proporțională cu numărul de radieri și de suspendări. Începând cu anul 2021, este înregistrată o ușoară remediere a situației mediului antreprenorial din cadrul României. Toate aceste schimbări interne și externe, au provocat o serie de mutații în cadrul structurii financiare a IMM-urilor.

Impactul pandemiei de COVID-19 și conflictele armate au fost resimțite puternic în cadrul României și al economiilor europene, economia înregistrând o încetinire considerabilă, efectele fiind resimțite atât asupra mediului antreprenorial prin diminuarea vânzărilor și scăderea locurilor de muncă, cât și asupra populației.

În concluzie, între accesul la finanțare, performanța IMM-urilor și mediul macroeconomic există o strânsă legătură. Astfel, un acces la finanțare optim va crește performanța IMM-urilor, performanță ce se va resimți asupra economiei și a mediului macroeconomic al fiecărei țări.

Având în vedere faptul că pandemia de COVID-19 și conflictul armat au condus la înregistrarea unor modificări în activitatea IMM-urilor și în cadrul structurii financiare a acestora, și în anul 2023 Banca Transilvania alături de alte 18 instituții financiare au acordat antreprenorilor români, prin programul IMM Invest Plus, credite bancare, cu dobânzi și garanții subvenționate de către stat. În România, BCR, Banca Transilvania și OTP Bank se află printre cele mai mari și mai digitalizate bănci.

În ciuda provocărilor din ultimii trei ani, economia Uniunii Europene s-a remarcat printr-o rezistență fermă. Astfel, conform statisticilor, obiectivul numărul 8 al dezvoltării durabile, ce face referire la munca decentă și la dezvoltarea durabilă, a prezentat semne de îmbunătățire după impactul pandemiei de COVID-19 și a conflictului armat.

În ultima parte a lucrării am analizat legătura existentă între performanța întreprinderilor mici și mijlocii și accesul la finanțare. Astfel, am dorit să identificăm care au fost mutațiile în structura financiară a acestora, sub impactul constrângerilor financiare. Rezultatele au demonstrat o

îmbunătățire a situației întreprinderilor mici și mijlocii, în perioada 2020-2022, ca urmare a finanțării acordate prin PNRR și a programului IMM Invest Plus. De asemenea, se acordă o atenție deosebită dezvoltării infrastructurii și a investițiilor în clădirile verzi.

Rezultatele au demonstrat faptul că atât pandemia de COVID-19, cât și conflictul armat dintre Rusia și Ucraina au determinat producerea unor modificări privind structura financiară a IMM-urilor, acestea orientându-se către fonduri nerambursabile și către sursele inovative de finanțare, mai puțin către creditarea bancară. Consider că în modificarea comportamentului privind accesul la finanțare, un rol decisiv îl au atât indicatorii macroeconomici, precum și cei microeconomici.

Rezultatele obținute demonstrează rolul vital pe care îl au întreprinderile mici și mijlocii în cadrul economiei Uniunii Europene, precum și importanța accesului optim la resurse de finanțare.

Având în vedere rolul semnificativ pe care îl au IMM-urile pentru creșterea economică și pentru crearea de noi locuri de muncă, situația fragilă a acestui sector în economie reprezintă un motiv de îngrijorare. Este demonstrat din punct de vedere științific, aportul IMM-urilor asupra determinării avantajului competitiv al economiilor prin diversificarea ideilor și prin spiritul antreprenorial.

În concluzie, având în vedere rezultatele cercetării noastre, considerăm că IMM-urile trebuie să își adapteze comportamentul, astfel încât să facă față competitivității accelerate de pe piață. Astfel, este demonstrat faptul că evenimentele din ultimii ani au generat o prudență din partea antreprenorilor în vederea gradului de îndatorare. De aceea, rezultatele au demonstrat faptul că autofinanțarea, finanțarea prin fonduri nerambursabile, precum și listarea pe piața de capital constituie noile tendințe adoptate de către întreprinderile mici și mijlocii.

Valoarea adăugată pe care considerăm că am reușit să o generăm în literatura de specialitate este reprezentată chiar de subiectul temei abordate, întrucât în ultimii trei ani domeniul competitivității și al digitalizării nu a fost suficient dezbătut. În acest sens, principalele **contribuții personale** sunt:

- ✓ Realizarea unei sinteze privind stadiul actual al cunoașterii, cu privire asupra mutațiilor înregistrate de către IMM-uri în accesarea surselor de finanțare;
- ✓ Stabilirea legăturii dintre competitivitate și dezvoltare durabilă;
- ✓ Propunerea unei noi structuri financiare a IMM-urilor;
- ✓ Stabilirea aportului IMM-urilor asupra creșterii economice;
- ✓ Analiza structurii financiare într-un domeniu mai puțin abordat (cel al construcțiilor), dar care are o contribuție importantă la realizarea P.I.B, întrucât studiile demonstrează înregistrarea unei creșteri a acestui sector în ultimul an;
- ✓ Modul de abordarea a analizei structurii financiare a firmelor, utilizând studii empirice.

În baza considerațiilor anterioare, putem face câteva propuneri privind îmbunătățirea accesului la finanțare pentru întreprinderile mici și mijlocii:

- Elaborarea și adoptarea de către stat a unor politici de stimulare la nivel macroeconomic, în vederea creșterii performanței întreprinderilor mici și mijlocii;
- Condiții mai permissive privind contractarea de credite bancare și a listării firmelor pe piața de capital;
- Acordarea finanțării prin fonduri europene nerambursabile pe baza unor criterii unitare și transparente;
- Acordarea fondurilor nerambursabile pentru sectorul construcții în vederea producției de energie electrică din surse regenerabile;
- Încurajarea parteneriatelor dintre întreprinderile mici și mijlocii și institutele de cercetare cu scopul de a percepe cercetarea, dezvoltarea și inovarea ca reprezentând investiții și nu cheltuieli efectuate.

Astfel, rezultatele obținute conduc către acordarea unui răspuns întrebării noastre de cercetare. În acest sens, învățămintele rezultate din criza de COVID-19 au determinat întreprinderile mici și mijlocii să adopte un grad de prudență ridicat. De aceea, în ultimii ani s-a observat o mai mare prudență în contactarea creditelor, firmele realizând importanța autofinanțării, a contractării fondurilor europene nerambursabile precum și a listării pe piața de capital. Rezultatele cercetării noastre prezintă unele limite determinate de indisponibilitatea datelor pentru anul 2023 (date furnizate de către Eurostat, World Bank, la momentul redactării tezei); absența publicării situațiilor financiare anuale, pentru anul 2023, pe BVB (la momentul redactării tezei), aspect care ne-a determinat să reducem eșantionul de lucru; implicarea gradului de subiectivism în analiza literaturii de specialitate.

Având în vedere aceste aspecte, considerăm importantă stabilirea următoarelor ***direcții viitoare de cercetare:***

- ✓ Aprofundarea analizei teoretice și empirice asupra contribuției întreprinderilor mici și mijlocii asupra dezvoltării durabile;
- ✓ Extinderea eșantionului analizat, astfel încât să includem în analiza noastră țările candidate și potențial candidate la Uniunea Europeană;
- ✓ Realizarea unei analize aprofundate asupra factorilor determinanți ai competitivității întreprinderilor mici și mijlocii;
- ✓ Crearea unui indice cu ajutorul căruia să se poată măsura competitivitatea IMM-urilor.
- ✓ Utilizarea unui alt tip de metodologie: Arellano-Bond;
- ✓ Realizarea unei analize pe sectoare de activitate și regiuni geografice.

BIBLIOGRAFIE

A. CĂRȚI

1. Acs, Z. (1996). *Small Firms and Economic Growth*. The International Library of Critical Writings in Economics, ISBN: 978 1 85898 116 1.
2. Andrei, T., Bourbonnais, R. (2008). *Econometrie*. Editura Economică, București, ISBN 978-973-709-353-0.
3. Anton, S. G., Agheorghiesei, D. T., Maha, L. G., Onofrei, M. (2018). *Antreprenoriat. Înființarea, finanțarea și managementul noilor afaceri*. Editura Universității “Alexandru Ioan Cuza”, Iași.
4. Blancher, M. N. R., Appendino, M., Bibolov, A., Fouejieu, M. A., Li, M. J., Ndoye, A., Sydorenko, T. (2019). *Financial Inclusion of Small and Medium-Sized Enterprises in the Middle East and Central Asia*. International Monetary Fund, No 19/02.
5. Brodersen, S., Pysh, P. (2018). *Warren Buffet Accounting Book*. Editura Pylon, New York.
6. Căpraru, B., Apostoiaie, C. M., Cazan, S. A., Pintilie, N. L., Terinte, P. A. (2017). *Competition, Risk Taking and Financial Stability in Banking. A Literature Survey*. Editura Universității “Alexandru Ioan Cuza” Iași, ISBN 978-606-714-382-9.
7. D’Cruz, J., Rugman, A. (1992). *New Compacts for Canadian Competitiveness*. Canada: Kodak.
8. De Soto, J. H. (2011). *Școala austriacă. Piața și creativitatea antreprenorială*. Editura Universității “Alexandru Ioan Cuza” Iași, Traducere și prefață de Mursa, G., ISBN 978-973-640-656-0.
9. Dornescu, V. (2009). *Finanțarea investițiilor*. Ediția a II-a, revizuită și adăugată. Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, ISBN 978-973-703-470-0.
10. Drucker, P. (2009). *Innovation and Entrepreneurship*. Harper Collins. ISBN 0061809799, 9780061809798.
11. Fanea-Ivanovici, M. (2019). *Crowdfunding. Metodă inovativă de finanțare pentru industriile creativ-culturale*. Editura ASE București, ISBN: 978-606-34-0284-5.
12. Filip, G., Onofrei, M. (2001). *Politici financiare*. Editura Sedcom Libris, Iași, ISBN: 973-8028-48-5.
13. Filip, G., Fîrțescu, B. (2009). *Abordarea sistemului financiar din perspectiva modalităților de finanțare a economiei naționale*. Publicat în Chirleşan, D., Neșțian, A. *Întreprinzătorul, firma și piețele în spațiul național, european și global*. Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.
14. Galindo, A., Schiantarelli, F. (2003). *Credit Constraints and Investment in Latin America*. RES Working Papers 4305, Inter-American Development Bank, Washington D.C.
15. Jaba, E., Jemna, D. (2006). *Econometrie*. Editura Sedcom Libris, ISBN (10): 973-670-208-1; ISBN (13): 978-973-670-208-2.
16. Jaba, E. (coord.), Balan, C., Chirilă, C., Chirilă, V., Gagea, M., Jemna, D. V., Pintilescu, C., Turtorean, C. I., Viorică, D. (2008). *Econometrie aplicată*. Editura Universității “Alexandru Ioan Cuza” din Iași, ISBN 978-973-703-302-4.

17. Jemna, D. V. (2023). *Sondajul statistic*. Ediția a III-a, Editura Universității “Alexandru Ioan Cuza” din Iași, ISBN 978-606-714-818-3.
18. Jemna, D. V. (2023). *Econometrie cu aplicații în R*. Ediția a V-a, Editura Universității “Alexandru Ioan Cuza” din Iași, ISBN 978-606-714-819-0.
19. Johnson, G., Scholes, K. (1993). *Exploring corporate strategy: text & cases*. Prentice Hall International, Financial Times, Pearson Education.
20. Lisowska, R. (2013). *Managing the development of small and medium-sized enterprises in marginalized areas*. Łódź: Uniwersytet Łódzki, <http://dx.doi.org/10.18778/7525-953-7>.
21. Lungu, A. E. (2022). *O perspectivă antreprenorială asupra comerțului internațional*. Editura Universității “Alexandru Ioan Cuza” din Iași, ISBN: 978-606-714-703-2.
22. Neagoe, I. (1997). *Finanțele întreprinderii*. Iași, Editura Ankarom.
23. Nicolescu, O., Nicolescu, C. (2008). *Intreprenoriatul și managementul întreprinderilor mici și mijlocii. Concepte, abordări, studii de caz*. Editura Economică, București, ISBN-978-973-709-420-9.
24. Oncioiu, I. (2010). *Locul și rolul întreprinderilor mici și mijlocii în dezvoltarea economică a României*. Editura Europolis, ISBN: 978-973-676-445-5.
25. Onofrei, M. (2000). *Impactul politicilor financiare asupra societății*. Editura Economică, București, ISBN: 973-590-367-9.
26. Onofrei, M. (2004). *Finanțele întreprinderii*. București, Editura Economică.
27. Onofrei, M. (2009). *Guvernanța financiară corporativă*. Wolters Kluwer București, România, ISBN: 978-973-1911-63-2.
28. Onofrei, M. (coordonator). (2011). *Cercetarea doctorală în economie. Prezent și perspective*. Volumul I. Editura Economică, București.
29. Onofrei, M., Anton, S. G. (coordonatori). (2011). *Cercetarea doctorală în economie. Prezent și perspective*. Volumul II. Editura Economică, București, ISBN 978-973-709-554-1.
30. Petcu, M. (2009). *Analiza economico-financiară a întreprinderii. Probleme, Abordări, Metode, Aplicații*. Editura Economică. Ediția a doua-a, București. ISBN: 978-973-709-415-5.
31. Pîslaru, D., Modreanu, I. (2012). *Contribuția IMM-urilor la Creșterea Economică – prezent și perspective*. Editura Economică, București, ISBN: 978-973-709-598-5.
32. Pop, Z. C. (2014). *Competitivitatea întreprinderilor mici și mijlocii în context internațional: Concepte, Abordări, Studii comparative*. Presa Universitară Clujeană. ISBN 978-973-595-723-0.
33. Popescu, D. R. (2001). *Competitivitatea întreprinderilor mici și mijlocii*. Editura Economică, București. ISBN 973-590-561-2.
34. Popescu, D. R. (2013). *Finanțarea IMM-urilor din România în context european*. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, ISBN 978-606-17-0322-7.
35. Rădulescu, C. (2004). *Competitivitatea IMM-urilor și Dezvoltarea Regională*. Editura Riscoprint, Cluj-Napoca, ISBN: 973-656-646-3;
36. Roman, A. (2020/2021). *Finanțarea întreprinderilor mici și mijlocii. Suport de curs*, Universitatea “Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor. Master, Anul II, Bănci și Piețe Financiare, Finanțe-Asigurări.
37. Schiffer, M., Weder, B. (2001). *Firm Size and the Business Environment: Worldwide Survey Results*. Discussion Paper 43, International Finance Corporation, Washington DC.

38. Schumpeter J. A. (1989). *Business cycles. A theoretical, historical and statistical analysis of the capitalist process*. Vol. 2. New York: McGraw-Hill.
39. Stancu, I. (1997). *Finanțe. Teoria piețelor financiare*. Editura Economica.
40. Ursu, S. (2013). *Finanțarea firmelor în economiile emergente*. Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, ISBN: 978-973-703-935-4.

B. TEZE DE DOCTORAT

1. Bancu, A. M. (2017). *Competitivitatea externă a României*. Academia de Studii Economice din București;
2. Gavriluță (căș. Vatamanu), A. F. (2019). *Implicații ale responsabilității fiscal-bugetare asupra sustenabilității finanțelor publice*. Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași;
3. Mărginean, M. (2018). *Importanța IMM-urilor în cadrul economiei generale și promovarea competitivității acestora*. Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași.

C. ARTICOLE

1. Abdulsaleh, A. M., Worthington, A. C. (2013). *Small and Medium-Sized Enterprises Financing: A Review of Literature*. International Journal of Business and Management, Vol. 8, nr. 14, ISSN 1833-3850 E-ISSN 1833-8119 Published by Canadian Center of Science and Education, pp. 36-54, doi:10.5539/ijbm.v8n14p36;
2. Abisuga-Oyekunle, O. A., Patra, S. C., Muchie, M. (2020). *SMEs in sustainable development: Their role in poverty reduction and employment generation in sub-Saharan Africa*. African Journal of Science, Technology, Innovation and Development. <https://doi.org/10.1080/20421338.2019.1656428>;
3. Adam, N. A., Alarifi, G. (2021). *Innovation practices for survival of small and medium enterprises (SMEs) in the COVID-19 times: the role of external support*. Journal of Innovation and Entrepreneurship, Volume 10, <https://doi.org/10.1186/s13731-021-00156-6>;
4. Adegboye, C. A., Iweriebor, S. (2018). *Does Access to Finance Enhance SME Innovation and Productivity in Nigeria? Evidence from the World Bank Enterprise Survey*. African Development Review, Volume 30, Issue 4, <https://doi.org/10.1111/1467-8268.12351>;
5. Ademosu, A., Morakinyo, A. (2021). *Financial System and SMEs Access to Finance: a Market-Oriented Approach*. Studia Universitatis - Vasile Goldis Arad, Seria Științe Economice, Vol. 31, Issue 3/2021, pp. 21-36, ISSN: 1584-2339; DOI 10.2478/sues-2021-0012;
6. Ahmedova. S. (2015). *Factors for Increasing the Competitiveness of Small and Medium Sized Enterprises (SMEs) In Bulgaria*. Procedia - Social and Behavioral Sciences 195, pp. 1104 – 1112, doi: 10.1016/j.sbspro.2015.06.155;
7. Akintoye, I. R. (2008). *Effect of capital structure on firms' performance: the Nigerian experience*. European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences, Issue 10;
8. Alshubiri, F. (2021). *Financial deepening indicators and income inequality of OECD and ASIAN countries*. The Journal of Economic Asymmetries. Volume 24, November 2021, e00211, <https://doi.org/10.1016/j.jeca.2021.e00211>;
9. Altman, E. I., Sabato, G., Wilson, N. (2010). *The value of non-financial information in small and medium-sized enterprise risk management*. The Journal of Credit Risk, Volume 6/Number 2, pp. 1–33;

10. Alves, P., Francisco, P. (2015). *The impact of institutional environment on the capital structure of firms during recent financial crises*. The Quarterly Review of Economics and Finance, Volume 57, pp. 129-146, <https://doi.org/10.1016/j.qref.2014.12.001>;
11. Amadasun, D., Mutezo, A. (2022). *Influence of access to finance on the competitive growth of SMEs in Lesotho*. Journal of Innovation and Entrepreneurship 11 (1), DOI:10.1186/s13731-022-00244-1;
12. Ambastha, A., Momaya, K. (2004). *Competitiveness of Firms: Review of Theory, Frameworks and Models*. Singapore Management Review, 26 (1), pp. 45-61;
13. Andrieș, A. (2009). *The Importance of Capital Market in Economy*. Journal: CES Working Papers, ISSN 2067-7693, Editura Universității “Alexandru Ioan Cuza” din Iasi, Centre for European Studies, Volume 1, Issue 2, pp. 69-75;
14. Andrieș, A. M., Marcu, N., Oprea, F., Tofan, M. (2018). *Financial Infrastructure and Access to Finance for European SMEs*. Sustainability, 10 (10), 3400, <https://doi.org/10.3390/su10103400>;
15. Anton, S. G., Onofrei, M. (2015). *Alternative de finanțare a IMM-urilor pe piața de capital și implicații ale acestora*. Potențialul de finanțare al pieței financiare nebankare și perspectivele dezvoltării acesteia, pp. 14-19;
16. Anton, S. G., Onofrei, M. (2016). *Public Policies to Support Entrepreneurship and SMEs. Empirical Evidences from Romania*. Transylvanian Review of Administrative Sciences, No. 47 E/2016, pp. 5-19;
17. Arthur, R. T. (1988). *US Government Export Incentives for Small Business*. The International Lawyer, Volumul 22, Nr. 3, pp. 791-807, https://scholar.smu.edu/til/vol22/iss3/11?utm_source=scholar.smu.edu%2Ftil%2Fvol22%2Fiss3%2F11&utm_medium=PDF&utm_campaign=PDFCoverPages;
18. Arzt, R. (2007). *The competitiveness of European fair organizers*. Development and empirical application of a multidimensional frame of reference. Edition KWV, Springer;
19. Assink, M. (2006). *Inhibitors of disruptive innovation capability: a conceptual model*. European Journal of Innovation Management, Vol. 9 No. 2, pp. 215-233, <https://doi.org/10.1108/14601060610663587>;
20. Ayyagari, M., Beck, T., Demirguc-Kunt, A. (2007). *Small and Medium Enterprises Across the Globe*. Small Business Economic, Volume 29, pp. 415-434, DOI 10.1007/s11187-006-9002-5;
21. Ayyagari, M., Demirguc-Kunt, A., Maksimovic, V. (2011). *Small vs. Young Firms across the World: Contribution to Employment, Job Creation, and Growth*. World Bank Policy Research Working Paper No. 5631;
22. Ayyagari, M., Demirguc-Kunt, A., Maksimovic, V. (2014). *Bribe Payments and Innovation in Developing Countries: Are Innovating Firms Disproportionately Affected?*. Journal of Financial and Quantitative Analysis, Vol. 49, nr. 1, pp. 51 - 75 DOI:10.1017/S002210901400026X;
23. Bala-Subrahmanya, M. H. (2006). *Technological innovations in Indian Small and Medium Enterprises (SMEs) sector: does firm size matter?*. International Journal Innovation and Learning, Vol. 3, No. 5, pp. 499–517, <https://doi.org/10.1504/IJIL.2006.010486>;
24. Balios, D., Daskalakis, N., Eriotis, N., Vasiliou, D. (2016). *SMEs capital structure determinants during severe economic crisis: The case of Greece*. Cogent Economics & Finance, Volume 4, Issue 1, <https://doi.org/10.1080/23322039.2016.1145535>;

25. Barakat, A. (2014). *The Impact of Financial Structure, Financial Leverage and Profitability on Industrial Companies Shares Value (Applied Study on a Sample of Saudi Industrial Companies)*. Research Journal of Finance and Accounting, ISSN 2222-1697 (Paper) ISSN 2222-2847 (Online), Volume 5, No. 1, pp. 55-66;
26. Barney, J., B., Hansen, M. H. (1994). *Trustworthiness as a Source of Competitive Advantage*. Strategic Management Journal, Vol. 15, pp. 175-190;
27. Barta, P., Spirea, N., Modreanu, I., Piti, M. (2012). *Promovarea antreprenoriatului ca factor cheie pentru dezvoltarea economică*. Fundația post-privatizare;
28. Batrancea, L. M. (2022). *Determinants of Economic Growth in the European Union: An Analysis of Panel Data on Small and Medium Enterprises*. Sustainability, 14 (8), pp. 47-97, <https://doi.org/10.3390/su14084797>;
29. Batrancea, L. M., Balci, M. A., Chermezan, L., Akgüller, O., Masca, E. S., Gaban, L. (2022). *Sources of SMEs Financing and Their Impact on Economic Growth across the European Union: Insights from a Panel Data Study Spanning Sixteen Years*. Sustainability, 14 (22), <https://doi.org/10.3390/su142215318>;
30. Bayraktar, M., Algan, N. (2019). *The Importance Of SMEs On World Economies*. International Conference on Eurasian Economies, pp. 56-61;
31. Beck, T., Levine, R., Loayza, N. (2000). *Finance and the Sources of Growth*. Journal of Financial Economics 58, pp. 261 - 300;
32. Beck, T., Demirguc-Kunt, A., Levine, R. (2005). *SMEs, Growth, and Poverty: Cross-Country Evidence*. Journal of Economic Growth, 10, pp. 199–229;
33. Beck, T., Demirguc-Kunt, A. (2006). *Small and medium-size enterprises: Access to finance as a growth constraint*. Journal of Banking & Finance, Volume 30, Issue 11, pp. 2931-2943, <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2006.05.009>;
34. Beck, T., Demirguc-Kunt, A., Martinez Peria, M. S. (2007). *Reaching Out: Access to and Use of Banking Services Across Countries*. Journal of Financial Economics, Volume 85, Issue 1, pp. 234-266, <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2006.07.002>;
35. Beck, T., Demirgüç-Kunt, A., Martínez Pería, M. S. (2008). *Bank Financing for SMEs around the World: Drivers, Obstacles, Business Models, and Lending Practices*. World Bank Policy Research Working Paper No. 4785, SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1312268>;
36. Beck, T., Demirguc-Kunt, A., Singer, D. (2013). *Is Small Beautiful? Financial Structure, Size and Access to Finance*. World Development, Volume 52, pp. 19–33, <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2013.05.014>;
37. Belas, J., Ivanova, E., Rozsa, Z., Schonfeld, J. (2018). *Innovations in SME Segment: Important Factors and Differences in the Approach by Size and Age of the Company*. Transformations in Business and Economics, Volume 17, No. 3 (45), pp. 55-71, ISSN 1648-4460;
38. Belghitar, Y., Moro, A., Radic, N. (2022). *When the rainy day is the worst hurricane ever: the effects of governmental policies on SMEs during COVID-19*. Small Business Economics, 58, pp. 943–961, <https://doi.org/10.1007/s11187-021-00510-8>;
39. Berger, A. N., Udell, G. F. (1998). *The economics of small business finance: The roles of private equity and debt markets in the financial growth cycle*. Journal of Banking Finance, Volumul 22, Număr 6-8, pp. 613-673, [https://doi.org/10.1016/S0378-4266\(98\)00038-7](https://doi.org/10.1016/S0378-4266(98)00038-7);

40. Bibu, N., Sala, D., Pantea, M., Bizoi, G. (2008). *Considerations About the Influence Factors on the Competitiveness of SME's From Western Region of Romania*. West University of Timisoara, MPRA, Paper No. 9479, <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/9479/>;
41. Błach, J., Wiczorek-Kosmala, M., Trzęsiok, J. (2020). *Innovation in SMEs and financing mix*. Journal of Risk and Financial Management, 13 (9), 206; <https://doi.org/10.3390/jrfm13090206>;
42. Bocancea (Țibulac), L. (2010). *Întreprinderile mici și mijlocii – promotor al Dezvoltării economice*. Meridian Ingineresc, pp. 68-73;
43. Bostan, I., Lazar, C. M., Asalos, N., Munteanu, I., Horga, G. M. (2019). *The three-dimensional impact of the absorption effects of European funds on the competitiveness of the SMEs from the Danube Delta*. Industrial Crops and Products. Volume 132, pp. 460-467, <https://doi.org/10.1016/j.indcrop.2019.02.053>;
44. Brealey, R., Myers, S., Marcus, A. (2001). *Fundamentals of Corporate Finance*. McGraw-Hill Irwin;
45. Brown, C., Medoff, J., Hamilton, J. (1990). *Employers: Large and Small*. Cambridge, Harvard University Press;
46. Bulimaga, T. (2020). *Aspecte privind internaționalizarea IMM-urilor*. Științe Juridice și Economice, Științe economice, Integrare prin cercetare și inovare, pp. 247-251, CZU: 334.7:339.727.2;
47. Buzzigoli, L., Viviani, A. (2009). *Firm and System Competitiveness: Problems of Definition, Measurement and Analysis*. Firms and System Competitiveness in Italy. Firenze University press, pp. 11-38;
48. Calabrese, R., Girardone, C., Scip, A. (2021). *Financial fragmentation and SMEs' access to finance*. Small Business Economics;
49. Camagni, R. (2002). *Compétitivité territoriale, milieux locaux et apprentissage collectif : une contre-réflexion critique*. Dans Revue d'Économie Régionale & Urbaine, 2002/4 (octobre), pp. 553-578, ISSN 0180-7307, DOI10.3917/reru.024.0553 ;
50. Camagni, R. (2017). *On the Concept of Territorial Competitiveness: Sound or Misleading?*. Urban Studies, 39, pp. 2395-2411. <http://dx.doi.org/10.1080/0042098022000027022>;
51. Ceptureanu, I. S. (2015). *Competitiveness of SMEs*. Business Excellence and Management, Vol. 5, nr. 2, pp. 55-67;
52. Cerrato, D., Depperu, D. (2011). *Unbundling the construct of firm-level international competitiveness*. The Multinational Business Review, Vol. 19, Nr. 4;
53. Chandler, A. D. (1977). *The Visible Hand: The Managerial Revolution in American Business*. Harvard University Press, Cambridge, pp. 23-126;
54. Charbonneau J., Menon H. (2013). *A strategic approach to SME export growth*. International Trade Forum magazine, Issue 1, pp. 32-33, <http://www.tradeforum.org/article/astrategic-approach-to-sme-export-growth/>;
55. Chatterjee, S., Chaudhuri, R., Vrontis, D., Thrassou, A. (2022). *SME entrepreneurship and digitalization – the potentialities and moderating role of demographic factors*. Technological Forecasting and Social Change. Volumul 179;

56. Chaudhuri, R., Chatterjee, S., Vrontis, D., Chaudhuri, S. (2022). *Innovation in SMEs, AI Dynamism, and Sustainability: The Current Situation and Way Forward*. Sustainability, 14, 12760, <https://doi.org/10.3390/su141912760>;
57. Chikan, A. (2001). *Integration of production and logistics in principle, in practice and in education*. International Journal of Production Economics, 69 (2), pp. 129-140, DOI:10.1016/S0925-5273(99)00102-4;
58. Chivriga, V. (2016). *Creșterea competitivității de pe ambele maluri ale Nistrului*. Discussion Papers, Serii de dezbateri publice naționale. Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS), “Viitorul”;
59. Chowdhury, M., Alam, Z. (2017). *Factors Affecting Access to Finance of Small and Medium Enterprises (SMEs) of Bangladesh*. USV Annals of Economics and Public Administration, 2 (26), pp. 55-68. Retrieved from https://touro scholar.touro.edu/gsb_pubs/12;
60. Chrinko, R., Kalckreuth, U. V. (2003). *Further Evidence On The Relationship Between Firm Investment And Financial Status*. SSRN Electronic Journal, DOI:10.2139/ssrn.2785164;
61. Cincera, J. (2002). *Financing constraints, fixed capital and R&D investment decisions of belgian firms*. Working Paper Research 32, National Bank of Belgium;
62. Civelek, M., Ključnikov, A., Fialova, V., Folvarčna, A., Stoch, M. (2021). *How innovativeness of family-owned SMEs differ depending on their characteristics?* Equilibrium. Quarterly Journal of Economics and Economic Policy. Volume 16, Issue 2, pp. 413-428;
63. Cozniuc, O. (2022). *Digitisation of SMEs – a safe path to competitiveness in a post-pandemic context*. Dezvoltarea economico-sociala durabila a euroregiunilor i a zonelor transfrontaliere, Iași, Romania, vol. 42, pp. 143-148;
64. Cozorici, A. N. (2021). *Romanian Stock Market and the Launch of the First Index for the AeRo Market*. Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica, 23 (1), pp. 101-108, DOI: 10.29302/oeconomica.2021.23.1.10;
65. Cravo, A. T., Gourlay, A. R., Becker, B. (2012). *Small and medium-sized enterprises and regional economic growth in Brazil*. Small Business Economics, Volum 38, nr. 2, pp. 217-230;
66. Crick, J. M., Crick, D. (2021). *Coopetition and family-owned wine producers*. Journal of Business Research, Volume 135, pp. 319-336, <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.06.046>;
67. Criva, D., Baceanu, A. (2021). *Scurta analiza cantitativa i calitativa a mediului de business din Romania. Ciclul de viaa al IMM-urilor*. Black Sea Maritime Cyber Security Marathon Online Conference. Editura Nautica, pp. 28-37, ISBN 978-606-681-158-3;
68. Cyrkon, E. (2000). *Compendium of knowledge about the economy*;
69. Danaiaa, I., Bibu, N. A., Predișcan, M. (2006). *Management-Theory basis-The*. Mirton Publishing House, Timișoara;
70. D’ Amato, A. (2020). *Capital structure, debt maturity, and financial crisis: empirical evidence from SMEs*. Small Business Economics, 55, pp. 919–941, <https://doi.org/10.1007/s11187-019-00165-6>;
71. Dean, T. J., Brown, R. L, Bamford, C. E. (1998). *Differences in large and small firm responses to environmental context: strategic implications from a comparative analysis of business formations*. Strategic Management Journal, 19 (8), pp. 709–728, [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-0266\(199808\)19:8<709::AID-SMJ966>3.0.CO;2-9](https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-0266(199808)19:8<709::AID-SMJ966>3.0.CO;2-9);

72. Demirguc-Kunt, A., Maksimovic, V. (1998). *Institutions, financial markets, and firm debt maturity*. Journal of Financial Economics, 54, pp. 295-336;
73. Demirguc-Kunt, A., Levine, R. (2001). *Financial Structure and Economic Growth. A Cross-Country Comparison of Banks, Markets and Development*. Cambridge: The MIT Press;
74. Demirguc-Kunt, A., Peria, M. S. M., Tressel, T. (2020). *The global financial crisis and the capital structure of firms: Was the impact more severe among SMEs and non-listed firms?* Journal of Corporate Finance, Volume 60, <https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2019.101514>;
75. Doacă, E. M. (2021). *The Impact of Access to Finance on the Performance of the SME Sector*. “Ovidius” University Annals, Economic Sciences Series, Volum XXI, Nr. 2, pp. 993-1002;
76. Doacă, E. M. (2022). *Analysis of the Financial Resources Necessary for the Functioning and Development of SMEs, in Conditions of Competitiveness*. Journal of Public Administration, Finance and Law (JOPAF), nr. 23/2022, pp. 333-343, <https://doi.org/10.47743/jopaf-2022-23-29>;
77. Doacă, E. M. (2022). *Impactul Economic al Pandemiei COVID-19 asupra Întreprinderilor Mici și Mijlocii: Cazul Țărilor UE*. Reziliență și sustenabilitate pentru administrație publică și finanțe eficiente ReSAP, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, pp. 377-386;
78. Doacă, E. M. (2022). *The Impact of the Pandemic on SME Employees in EU Member States*. Journal of Global Economics, Challenges of the Knowledge Society. Bucharest, pp. 639-643;
79. Doacă, E. M. (2022). *The Impact of Digitalization of SMEs on Their Competitiveness*. Emerging Markets Economics and Business. Contributions of Young Researchers. Proceedings of the 13 th International Conference of Doctoral Students and Young Researchers, Nr. 10 – decembrie 2022, Oradea University Press, 2022, pp. 91-94. <http://steconomiceuoradea.ro/wp/wp-content/uploads/2023/01/VOLUM-final-doctoranzi-2022.pdf> ISBN 978-606-10-2221-2, ISSN 2344 – 6617 (print), ISSN 2601 – 1840 (online), ISSN-L 2344 – 6617;
80. Doacă, E. M. (2023). *The Influence of the Macroeconomic Environment on the Financing Decision in SMEs*. International Conference on Innovations in Science and Education (Economics and Business). Proceedings of CBU in Economics and Business, Vol. 3, pp. 25-31. WWW.ISEIC.CZ, WWW.CBUIC.CZ, <https://ojs.cbuic.cz/index.php/peb>., DOI: <https://doi.org/10.12955/peb.v3.289>;
81. Doacă, E. M., Siriteanu, A. A. (2023). *The Impact of Small and Medium Enterprises on Economic Growth: The Case of Romania*. Financial and Monetary Policies for Fostering European Integration. Proceedings of the Euconomics International Conference. Editura „Universității Alexandru Ioan Cuza” din Iași. ISBN online: 978-606-714-793-3, pp. 119 - 126;
82. Dobrovic, J., Lambovska, M., Gallo, P., Timkova, V. (2018). *Non-financial indicators and their importance in small and medium-sized enterprises*. Journal of Competitiveness, Vol. 10, Nr. 1, pp. 41 - 55, DOI: 10.7441/joc.2018.02.03;
83. Donald, J. (1995). *SME's and Challenging of the New Economic*. Editura Tehnică, București;
84. Du, L., Razzaq, A., Waqas, M. (2023). *The impact of COVID-19 on small- and medium-sized enterprises (SMEs): empirical evidence for green economic implications*. Environmental Science and Pollution Research, 30, pp. 1540–1561, <https://doi.org/10.1007/s11356-022-22221-7>;

85. Dunning, J.H. (1995). *Commentary/point Think again Professor Krugman: Competitiveness Does Matter*. The International Executive, 37 (4);
86. Dvorský, J., Švihlíková, I., Kozubíková, L., Katarína, F. M., Balcerzak, A. P. (2023). *Effect of CSR implementation and crisis events in business on the financial management of SMEs*. Technological and Economic Development of Economy. Vol. 29, Issue 5, pp. 1496-1519, <https://doi.org/10.3846/tede.2023.19821>;
87. Dyer, J.H., Singh, H. (1998). *The Relational View: Cooperative Strategy and Sources of Interorganizational Competitive Advantage*. The Academy of Management Review, vol. 23, nr. 4, pp. 660-679;
88. Dzikowska, M., Gorynia, M. (2012). *Theoretical aspects of enterprise competitiveness – towards an eclectic concept?*. 4 , pp. 1-30;
89. Dzomonda, O. (2022). *Environmental Sustainability Commitment and Access to Finance by Small and Medium Enterprises: The Role of Financial Performance and Corporate Governance*. Sustainability 14 (14), 8863, <https://doi.org/10.3390/su14148863>;
90. Esther, O. N., David, E. T., Scholastica, E. U. (2018). *Effect of Small and Medium Enterprises on Economic Growth in Nigeria*. Sumerianz Journal of Business Management and Marketing, Vol. 1, Nr. 2, pp. 73-78;
91. Fîrțescu, B. N., Brînză, F., Grosu, M., Doacă, E. M., Siriteanu, A. A, (2023). *The effects of energy taxes level on greenhouse gas emissions in the environmental policy measures framework*. Frontiers in Environmental Science, DOI 10.3389/fenvs.2022.965841, publicat la data de 10 ianuarie 2023;
92. Frederick, D., Selase, A. E. (2014). *The effect of electric power fluctuations on the probability and competitiveness of SMEs: a study of SMEs within the Accra business District of Ghana*. Journal of Competitiveness, 6(3), pp. 32–48;
93. Fujita, M., Thisse, J. F. (2002). *Agglomeration and market interaction*. Journal of the Japanese and International Economies, 10, pp. 339-378. <http://dx.doi.org/10.1006/jjie.1996.0021>;
94. Galbraith, J.K. (1956). *American Capitalism*. Houghton Mifflin, Boston;
95. Gassauer, J., Burch, G. F. (2023). *The Potential Impact of the European Commission's Proposed AI Act on SMEs*. ISACA Journal, Volum 2;
96. Gherghina, Ș. C., Botezatu, M. A., Hosszu, A., Simionescu, L. N. (2020). *Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs): The Engine of Economic Growth through Investments and Innovation*. Sustainability 12 (1), 347; <https://doi.org/10.3390/su12010347>;
97. Ghosh, S. (2016). *How Do Banks Influence Firm Capital Structure?*. Journal of Corporate Accounting & Finance, Volume 27, Issue 6, pp. 49-62, <https://doi.org/10.1002/jcaf.22189>;
98. Godlewski, C. J., Weill, L. (2011). *Does collateral help mitigate adverse selection? A cross-country analysis*. Journal Finance Service Research, 40, pp. 49-78;
99. Gomoï, B. (2014). *Raportările financiare ale entității – între ameliorare și valorificare*. Editura Eurostampa, Timișoara;
100. Goss, D. (1991). *Small Business and Society*. Economics, Finance, Business & Industry, Politics & International Relations, Social Sciences, <https://doi.org/10.4324/9781315716206>;
101. Goujard, A., Guérin, P. (2018). *Financing innovative business investment in Poland*. OECD Economic Department Working Papers, no. 1480, pp. 1-39, <https://doi.org/10.1787/d7605f72-en>;

102. Grant, R., M., (1991). *The Resource-Based Theory of Competitive Advantage: Implications for Strategy Formulation*. California Management Review, 19, pp. 114-135;
103. Halpern, P., Kieschnick, R., Rotenberg, W. (2009). *Determinants of financial distress and bankruptcy in highly levered transactions*. The Quarterly Review of Economics and Finance, Volume 49, Issue 3, pp. 772-783, <https://doi.org/10.1016/j.qref.2008.09.002>;
104. Hanafi, H. F., Said, C. S., Wahab, M. H. A., Samsudin, K. A. (2017). *Improving Students' Motivation in Learning ICT Course With the Use of A Mobile Augmented Reality Learning Environment*. IOP Conference Series Materials Science and Engineering 226(1):012114, DOI:10.1088/1757-899X/226/1/012114;
105. Henschel, T. (2009). *Implementing a holistic risk management in Small and Medium Sized Enterprises (SMEs)*. ICSB World Conference Proceedings, Washington: International Council for Small Business (ICSB), pp. 1-16, <http://researchrepository.napier.ac.uk/id/eprint/4908>;
106. Hlioui, Z., Gabsi, M., Omri, A. (2022). *Informal Competition Effect on SMEs' Innovation: Do Credit Constraints Matter? Evidence from Eastern European Countries*. Sustainability, 14 (21), 13874; <https://doi.org/10.3390/su142113874>;
107. Hunjra, A. I., Chani, M. I., Javed, S., Naeem, S. Ijaz, M. S. (2014). *Impact of Micro Economic Variables on Firms Performance*. International Journal of Economics and Empirical Research, MPRA Paper No. 60792, pp. 65-73, <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/60792/>;
108. Hunya, G. (2000). *International competitiveness impacts of FDI in CEECs*. EconStor, <https://hdl.handle.net/10419/204042>;
109. Hurdawaty, R., Tukiran, M. (2024). *Strategies to Increase the Competitiveness of Micro, Small and Medium Enterprises (MSMEs): A Narrative Literature Review*. South Asian Journal of Social Studies and Economics, Volume 21, Issue 1, pp. 112-125; 10.9734/SAJSSE/2024/v21i1768;
110. Ignatiuc, D. (2021). *Economic security of small and medium enterprises in the conditions of digital transformations*. International Scientific Conference "30 Years of Economic Reforms in the Republic of Moldova: Economic Progress via Innovation and Competitiveness", Septembrie 24-25, 2021, Chişinău, Republica Moldova, pp. 25-29, DOI: <https://doi.org/10.53486/9789975155649.03>;
111. Kaczmarek, J. (2022). *The Stance, Factors, and Composition of Competitiveness of SMEs in Poland*. Sustainability, 14(3), 1788; <https://doi.org/10.3390/su14031788>;
112. Karadag, H. (2015). *The Role and Challenges of Small and Medium-sized Enterprises (SMEs) in Emerging Economies: An Analysis from Turkey*. Business and Management Studies Vol. 1, Nr. 2, pp. 179-188, ISSN 2374-5916 E-ISSN 2374-5924, <http://dx.doi.org/10.11114/bms.v1i2.1049>;
113. Khan, S. H., Majid, A., Yasir, M. (2020). *Social capital and business model innovation in SMEs: do organizational learning capabilities and entrepreneurial orientation really matter?*. European Journal of Innovation Management, DOI:10.1108/EJIM-04-2020-0143;
114. Kirsten, C. L., Fourie, J. R. (2012). *The accounting profession's role in financial management skills development of small businesses*. Journal of Economic and Financial Sciences 5(2), pp. 459–480;
115. Kitson. M., Martin, R., Tyler, P. (2004). *Regional Competitiveness: An Elusive yet Key Concept*. Regional Studies, Vol. 38 (9), pp. 991–999, DOI:10.1080/0034340042000320816;

116. Klapper, L. F., Sarria-Allende, V., Sulla, V. (2002). *Small-and Medium-Size Enterprise Financing in Eastern Europe*. Policy Research Working Paper, The World Bank Development Research Group Finance;
117. Kordalska, A., Olczyk, M. (2016). *Global Competitiveness and Economic Growth: A One-Way or Two-Way Relationship?* Equilibrium. Quarterly Journal of Economics and Economic Policy, Vol. 11(1), pp. 121-142;
118. Kramer, M., Pfitzer, M., Lee, P. (2005). *Competitive Social Responsibility: Uncovering the Economic Rationale for Corporate Social Responsibility among Danish Small - and Medium-Sized Enterprises*. Center for Business and Government John F. Kennedy School of Government, Harvard University;
119. Krugman, P. (1994). *Competitiveness: A Dangerous Obsession*. Foreign Affairs, pp. 28 – 44;
120. Krugman, P. (1996). *Making Sense of the Competitiveness Debate*. Oxford Review of Economic Policy, Vol. 12, nr. 3, pp. 17-25;
121. Kruja, A.D. (2013). *The Contribution of SMEs to the Economic Growth (Case of Albania)*. EU Economic, Issue 1(32)/2013, ISSN: 1582-8859, pp. 30-42;
122. Kuźmiński, L., Jałowiec, T., Maśloch, P., Wojtaszek, H. (2020). *Analysis of Factors Influencing the Competitiveness of Manufacturing Companies*. European Research Studies Journal, Volume XXIII, Issue 2, pp. 217-227, DOI:10.35808/ersj/1590;
123. Lengyel, I. (2004). *The pyramid model: enhancing regional competitiveness in Hungary*. Acta Oeconomica, 3, pp. 323-343;
124. Lin, D. Y., Rayavarapu, S. N., Tadjeddine, K., Yeoh, R. (2022). *Beyond financials: Helping small and medium-size enterprises thrive*. McKinsey & Company, <https://www.mckinsey.com/industries/public-and-social-sector/our-insights/beyond-financials-helping-small-and-medium-size-enterprises-thrive>;
125. Lu, Y., Wu, J., Peng, J., Lu, L. (2020). *The perceived impact of the Covid-19 epidemic: evidence from a sample of 4807 SMEs in Sichuan Province, China*. Environmental Hazards, Taylor & Francis, Volume 19, Issue 4, <https://doi.org/10.1080/17477891.2020.1763902>;
126. Lu, Z., Wu, J., Li, H., Nguyen, D. K. (2022). *Local Bank, Digital Financial Inclusion and SME Financing Constraints: Empirical Evidence from China*. Emerging Markets Finance and Trade, Taylor & Francis, Volume 58, No. 6, pp. 1712–1725, <https://doi.org/10.1080/1540496X.2021.1923477>;
127. Man, T., Lau, T., & Chan, K. (2002). *The competitiveness of small and medium enterprises. A conceptualization with focus on entrepreneurial competencies*. Journal of Business Venturing, 17 (2), pp. 123–142, [https://doi.org/10.1016/S0883-9026\(00\)00058-6](https://doi.org/10.1016/S0883-9026(00)00058-6);
128. Markovits, P. S. (2021). *Pandemia COVID-19 catalizator al digitalizării afacerilor în România*. Studiu de caz: HoReCa în București, pp. 93-109, ISBN 978-606-749-571-3;
129. Masocha, R., Fatoki, O. (2018). *The Impact of Coercive Pressures on Sustainability Practices of Small Businesses in South Africa*. Sustainability, 10 (9), 3032; <https://doi.org/10.3390/su10093032>;
130. Matharu, S. K., Changle, R., Chowdhury, A. (2016). *A Study of Motivational Factors of Women Entrepreneurs*. IUP Journal of Entrepreneurship Development, Hyderabad, Vol. 13, Iss. 1, pp. 33-46;

131. Mazanai, M., Fatoki, O. (2012). *Perceptions of Start-up Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs) on the Importance of Business Development Services Providers (BDS) on Improving Access to Finance in South Africa*. Journal of Social Sciences, 30 (1), pp. 31-41, DOI:10.1080/09718923.2012.11892980;
132. McKelvie, A., Davidsson, P. (2009). *From Resource Base to Dynamic Capabilities: an Investigation of New Firms*. British Journal of Management, Vol. 20, pp. 63-80, DOI:10.1111/j.1467-8551.2008.00613.x;
133. Mendes, S., Serrasqueiro, Z., Nunes, M. N. (2014). *Investment determinants of young and old Portuguese SMEs: A quantile approach*. BRQ Business Research Quarterly, Volume 17, Issue 4, pp. 279-291, <http://dx.doi.org/10.1016/j.brq.2013.03.001>;
134. Modigliani, F., Miller, M.H. (2008). *The Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of Investment*. The American Economic Review, Volume 48, No. 3., pp. 261-297, <http://links.jstor.org/sici?sici=0002-8282%28195806%2948%3A3%3C261%3ATCOCCF%3E2.0.CO%3B2-3>;
135. Mugler, J. (2008). *Das Management des Managements in Kleinund Mittelunternehmen*. MEB 2008 – 6th International Conference on Management, Enterprise and Benchmarking Budapest, Hungary, pp. 9-21;
136. Mulhern, A. (1995). *The SME sector in Europe: A broad perspective*. Journal of Small Business Management, Vol. 33, Nr. 3;
137. Muljono, W., Setiyawati, S., Sudarsana, S., Setiawati, P. P. (2021). *Barriers to ICT Adoption by SMEs in Indonesia: How to bridge the digital disparity?*. Jurnal Aplikasi Manajemen, 19 (1), pp. 69–81, DOI:<http://dx.doi.org/10.21776/ub.jam.2021.019.01.07>;
138. Muller, C., Martens, N. (2005). *Testing predictions of the 'evolution of increased competitive ability' hypothesis for an invasive crucifer*. Evolutionary Ecology, 19, pp. 533–550, DOI: 10.1007/s10682-005-1022-0;
139. Munteanu, S.M., Iamandi, I. E., Tudor, E. (2015). *Evaluation model of the entrepreneurial character in EU countries*. Amfiteatru Economic, 17 (38), pp. 76-92, <https://hdl.handle.net/10419/168903>;
140. Murphy, P. R., Poist, R. F., Braunschweig, C. D. (1995). *Role and Relevance of Logistics to Corporate Environmentalism - An Empirical Assessment*. International Journal of Physical Distribution and Logistics Management, Volume 25, No. 2, pp. 5–19, <https://doi.org/10.1108/09600039510083916>;
141. Myslimi, G., Kaçani, K. (2016). *Impact of SMEs in economic growth in Albania*. European Journal of Sustainable Development, 5, 3, pp. 151-158, DOI: 10.14207/ejsd.2016.v5n3p151;
142. Nazarov, Z., Obydenkova, A. (2022). *Public Health, Democracy, and Transition: Global Evidence and Post-Communism*. Social Indicators Research, Springer, Vol. 160 (1), pp. 261–285 <https://doi.org/10.1007/s11205-021-02770-z> ;
143. Ndiaye, N., Razak, L. A., Nagayev, R., Ng, A. (2018). *Demystifying Small and Medium Enterprises' (SMEs) Performance in Emerging and Developing Economies*. Borsa Istanbul Review, 18(4), pp. 269-281, <https://doi.org/10.1016/j.bir.2018.04.003>;
144. Nelson, R. (1992). *Recent Writings on Competitiveness: Boxing the Compass*. California Management Review, Volume 34, Issue 2, pp. 127- 137, <https://doi.org/10.2307/41166697>;

145. Nicolescu, O., Nicolescu, C. (2006). *Cum să fim performanți în viață și afaceri*. Editura Economică, București;
146. Nogueira, M., C., Madaleno, M. (2021). *New evidence of competitiveness based on the global competitiveness index*. Economics Bulletin, Volumul 41, Nr. 2;
147. Nordström, L., Wiberg, D. (2009). *Determinants of Buyouts in Private Equity Firms*. Centre of Excellence for Science and Innovation Studies, Working Paper, pp. 25;
148. Nwoga, R. C. (2007). *Impact of small and medium enterprises on economic growth in Nigeria*. Tansian University, Umunya, Nigeria;
149. Obi, J., Ibidunni, A. S., Tolulope, A., Olokundun, M. A., Amaihian, A. B., Borishade, T. T. and Fred, P. (2018). *Contribution of Small and Medium Enterprises to Economic Development: Evidence from a Transiting Economy*. Journal Data in Brief, Volumul 18, Iunie, pp. 835-839, <https://doi.org/10.1016/j.dib.2018.03.126>;
150. Oncioiu, I. (2011). *The Increase of Competitiveness in the Romania SME's on the Current Crisis*. Economic Sciences Serie "Ovidius" University Annals, Economic Sciences Series Volume XI, Issue 2 /2011, pp. 973-976;
151. Onofrei, M., Siriteanu, A. A., Doacă, E. M. (2023). *The Impact of Environmental Effects of Sustainable Development on Direct Investment*. Scientific Annals of Economics and Business 70 (SI), pp. 33-42, DOI: 10.47743/saeb-2023-0017;
152. Palvolgi, T., Szlavik, J., Nagypal, C. N., Fule, M., Csete, M., Fule, M. (2009). *Driving on CSR: SMEs in the automotive supply chain*. Corporate Social Responsibility in Europe: Rhetoric and Realities. Editura Edward Elgar Publishing Cheltenham, pp. 109-124, <https://doi.org/10.4337/9781848447233.00018>;
153. Patrînica, A. (2021). *Factori Determinanți ai Valorii Firmelor Listate din România*. Working papers Institutul de Studii Financiare, Vol. 1, Nr. 1, pp. 14-46;
154. Pătrăuceanu, C. C., Bădulescu, D. L. (2017). *IMM-urile, vector al dezvoltării europene*. Colocviul Științific "Orientări Actuale în Cercetarea Doctorală", Ediția a VII-a, Bălți;
155. Penc, J. (2008). *Management Encyclopedia*. University of International Studies in Łódź, Łódź, pp. 306;
156. Perry, M. (1999). *Small Firms and Network Economies*. Routedledge Studies in Small Business, London and New York;
157. Peteraf, M., A. (1993). *The Cornerstones of Competitive Advantage: A Resource-Based View*. Strategic Management Journal, Vol. 14, No. 3., pp. 179-191, <http://links.jstor.org/sici?sici=01432095%28199303%2914%3A3%3C179%3ATCOCAA%3E2.0.CO%3B2-A>;
158. Pierścionek, Z. (2003). *Chances of Polish enterprises for globalization - globalization as an opportunity for Polish enterprises*. Materials and Works of the Institute of the Functioning of the National Economy;
159. Plumins, M., Sceulovs, D., Gaile - Sarkanec, E. (2016). *Competitiveness Definitions' and Concepts Qualitative Content Analysis*. Smart and Efficient Economy: Preparation for the Future Innovative Economy. 21 International Scientific Conference Economics and Management ICEM, pp. 379- 386;
160. Polhong, T., Chanthas, S., Songsrirote, N. (2022). *Adaptation Strategies to Increase Business Competitiveness in the Digital Era: an Empirical Study of Local Freight Firms in Thailand*.

- IMMS '22: Proceedings of the 5th International Conference on Information Management and Management Science, pp. 324–328 <https://doi.org/10.1145/3564858.3564908>;
161. Popescu-Bogdănești, C. (2000). *Resursele de competitivitate ale întreprinderii*. Editor “Tribuna Economică”, București.
162. Porter, M. (1992). *Capital choices: Changing the way America invests in industry*. Journal of Applied Corporate Finance, Wiley Online Library;
163. Porter, M. (1996). *Competitive Advantage. Agglomeration Economies, and Regional Policy*. International Regional Science Review, 19, pp. 85-94;
164. Porter, M. (1998). *The Competitive Advantage of Nations*. Macmillan Business, 33;
165. Porter, M. E., Ketels, C. H. M. (2003). *UK competitiveness: moving to the next stage*. DTI Economics Paper no. 3;
166. Postolache, M. (2021). *The Role of Financing Sources in Ensuring the Stability of the Enterprise*. International Journal of Manufacturing Economics and Management, Vol. I, No. 1, pp. 47-58, ISSN 2784-1278, ISSN-L 2784-1278;
167. Rajan, R. G., Zingales, L. (1995). *What Do We Know about Capital Structure? Some Evidence from International Data*. The Journal of Finance. Volume 50, Issue 5, pp. 1421-1460, <https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.1995.tb05184.x>;
168. Rehman, S. U., Bhatti, A., Chaudhry, N. I. (2019). *Mediating effect of innovative culture and organizational learning between leadership styles at third-order and organizational performance in Malaysian SMEs*. Journal of Global Entrepreneurship Research 9 (1), DOI:10.1186/s40497-019-0159-1;
169. Reiljan, J., Hinrikus, M., Ivanov, A. (2000). *Key Issues in Defining and Analysing the Competitiveness of a Country*. Tartu University Press, Tartu University Press;
170. Rita, M., Huruta, A. D. (2020). *Financing Access and SME Performance: A Case Study from Batik SME in Indonesia*. International Journal of Innovation, Creativity and Change, Volume 12, Issue 12, pp. 203-224, www.ijicc.net;
171. Roman, A., Onofrei, M. (2015). *Accesul la credite bancare al întreprinderilor mici și mijlocii din țările UE 28: experiențe recente și provocări post criză*. Secțiunea nr. 1 Problemele Viabilității Economico – Manageriale pentru Asigurarea Securității Economice, pp. 23-28;
172. Roman, A., Bilan, I., Ciumaș. C. (2018). *What Drives the Creation of New Businesses? A Panel-Data Analysis for EU Countries*. Emerging Market Economies: Crises and Resiliency, Volume 54, Issue 3, <https://doi.org/10.1080/1540496X.2017.1412304>;
173. Roman, T., Marcu, N., Rusu, V. D., Doacă E. M., Siriteanu, A. A. (2023). *Tax Payment and the Performance of SMEs: A Longitudinal Analysis on EU Countries*. Sustainability, 15, 927, <https://doi.org/10.3390/su15020927>;
174. Ross, S. A., Westfield, R., Jaffe, J. (2010). *Corporate Finance*. 9th Edition, McGraw Hill/Irwin Series;
175. Rupeika-Apoga, R., Saksonova, S. (2018). *SMEs' Alternative Financing: The Case of Latvia*. European Research Studies Journal, Volume XXI, Issue 3, pp. 43-53;
176. Rusu, V. D., Roman, A. (2017). *O evaluare empirică a determinanților antreprenoriatului în țările din Europa Centrală și de Est*. Conferința Științifică Internațională Asigurarea Viabilității Economico-Manageriale pentru Dezvoltarea Durabilă a Economiei Regionale în Condițiile Integrării în UE, pp. 114-119;

177. Rusu, V., Dornean, A. (2019). *The Quality of Entrepreneurial Activity and Economic Competitiveness in European Union Countries. A Panel Data Approach*. Administrative Sciences, 9 (2), pp. 1-21, doi:10.3390/admsci9020035;
178. Sabău-Popa, C. D., Simut, R., Droj, L., Bențe, C. C. (2020). *Analyzing Financial Health of the SMES Listed in the AERO Market of Bucharest Stock Exchange Using Principal Component Analysis*. Sustainability 2020, 12 (9), 3726 <https://doi.org/10.3390/su12093726>;
179. Salam, A. (2013). *Effects of Lease Finance on Performance of SMEs in Bangladesh*. International Journal of Science and Research, Volume 2, Issue 12, pp. 357-370;
180. Sauka, A. (2015). *Measuring the competitiveness of Latvian companies*. Baltic Journal of Economics, pp. 140-158, ISSN: 1406-099X (Print) 2334-4385 (Online) Journal homepage: <https://www.tandfonline.com/loi/rbec20>;
181. Schammo, P. (2017). *Market Building and the Capital Markets Union: Addressing Information Barriers in the SME Funding Market*. European Company and Financial Law Review, pp. 271-313;
182. Schaper, M. (2002). *The challenge of environmental responsibility and sustainable development: Implications for SME and entrepreneurship academics*. Radical changes in the world: Will SMEs soar or crash, pp. 525-534;
183. Schiantarelli, F., Hu, X. (1994). *Investment and Financing Constraints: A Switching Regression Approach Using U.S. Firm Panel Data*. Boston College Working Papers in Economics 284, Boston College Department of Economics;
184. Schmuck, R. (2009). *Competitiveness Index: A Method of Measuring Company Excellence*. Journal of International Scientific Publications, Economy & Business, Volume 3, article 7;
185. Shved, T.V., Bila, I.S. (2017). *Evaluation of competitiveness of enterprises*. Economies and Societies, pp. 405-410;
186. Siriteanu, A. A., Doacă, E. M. (2022). *Impact of the Pandemic on the Horeca Industry in 2020*. Journal of Financial Studies, Volumul VII, nr. 12/2022, pp. 185-200, ISSN-L 2537-3714;
187. Siriteanu, A. A., Doacă, E. M., Străchinaru, A. V. (2022). *Bank Concentration Index Analysis and its Effects*. EUFIRE - European Finance, Business and Regulation. Challenges of Post-Pandemic Recovery, Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza" din Iași, pp. 340-353. ISBN online: 978-606-714-720-9;
188. Siriteanu, A. A., Doacă, E. M., (2023). *Application of ARDL Modelling in Global Structural Shocks and Their Dynamic Impact on FDI*. Journal of Financial Studies. Volume VIII, Nr. 14, pp. 181-191;
189. Siriteanu, A. A., Doacă, E. M., Străchinaru, A. V. (2023). *Influence of Financial-Banking Stability on Economic Development*. European Financial Resilience and Regulation, EUFIRE 2023, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, pp. 291-315. ISBN online: 978-606-714-784-1;
190. Smith, H., Discetti, R., Bellucci, M., Acuti, D. (2022). *SMEs engagement with the Sustainable Development Goals: A power perspective*. Journal of Business Research, Volume 149, October 2022, pp. 112-122, <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2022.05.021>;
191. Străchinaru, A. V., Siriteanu, A. A., Doacă, E. M. (2023). *Analysis of Public Debt from the Perspective of Multicultural Factors*. Review of Economic and Business Studies – REBS,

- Volume 16, Issue 2/2023, ISSN-1843-763X DOI: 10.47743/rebs-2023-2-0002, pp. 23-54.
REBS (uaic.ro): <http://rebs.feaa.uaic.ro/issues/pdfs/32.pdf>;
192. Svejnar, J. (2002). *Transition Economies: Performance and Challenges*. Journal of Economic Perspectives, Volume 16, Number, pp. 3–28;
193. Szerb, L., Terjesen, S. (2010). *Measuring the Competitiveness of Small Businesses*. pp. 7;
194. Șerban, E.C., Crețu, R.F. (2009). *IMM-urile din România sunt inovatoare?. Analiza economico-financiară și evaluarea proprietăților*. Provocări în actualul context global. București;
195. Tokarska, B. S. (2021). *SMEs during the COVID-19 Pandemic Crisis. The Sources of Problems, the Effects of Changes, Applied Tools and Management Strategies-The Example of Poland*. Sustainability, 131, 185, <https://doi.org/10.3390/su131810185>;
196. Tsvetitsykh, A., Polukhin, I., Gromov, A., Chuvashova, M., Bushuev, K. (2023). *Methodology for assessing the competitiveness of an enterprise's business activities*. E3S Web of Conferences 458, 05018 EMMFT-2023.
197. Tudose, M. B., Rusu, V. D., Avasilcai, S. (2022). *Financial performance – determinants and interdependencies between measurement indicators*. Business, Management and Economics Engineering, Volume 20, Issue 1, pp. 119–138, ISSN: 2669-2481 / eISSN: 2669-249X, <https://doi.org/10.3846/bmee.2022.16732>;
198. Tufano, P. (2002). *Financial innovation*. Handbook of the Economics of Finance. Vol. 1A, North-Holland, Amsterdam, pp. 307-336;
199. Tülüce, N. S., Doğan, I. (2014). *The Impact of Foreign Direct Investments on SMEs' Development*. Procedia - Social and Behavioral Sciences 150, pp. 107 – 115, 10th International Strategic Management Conference, doi: 10.1016/j.sbspro.2014.09.012;
200. Tyson, D. (1993). *Consultants ease the way to industrial innovation*. Physics World, January, pp. 57;
201. Ţonis (Bucea-Manea), R. (2015). *SMEs Role in Achieving Sustainable Development*. Journal of Economic Development, Environment and People Volume 4, Issue 1, pp. 41-50;
202. Ullah, B. (2021). *Financial constraints, corruption, and SME growth in transition economies*. Elsevier. The Quarterly Review of Economics and Finance, Volum 75, pp. 120-132, <https://doi.org/10.1016/j.qref.2019.05.009>;
203. Vijayakumaran, S., Vijayakumaran, R. (2018). *The Determinants of Capital Structure Decisions: Evidence from Chinese Listed Companies*. Asian Journal of Finance & Accounting, 10 (2):114, DOI:10.5296/ajfa.v10i2.13065;
204. Waiho, K., Fazhan, H., Ishak, S. D., Kasan, N. A., Liew, H. J., Norainy, M. H., Ikhwanuddin, M. (2020). *Potential impacts of COVID-19 on the aquaculture sector of Malaysia and its coping strategies*. Aquaculture Reports, 18, 100450;
205. Walter, G. F. (2005). *Small & medium enterprises financing in China*. Universitat Pompeu Fabra in Organization. NO. 11, pp. 1-23. [Online] Available: <http://www.bnm.gov.my/microsites/rcicc/papers/s6.garciafontes.pdf>;
206. Whaiho, K., Fazhan, H., Ishak, S. D., Kasan, N. A., Liew, H. J., Norainy, M. H., Ikhwanuddin, M. (2020). *Potential impacts of COVID-19 on the aquaculture sector of Malaysia and its coping strategies*. Aquaculture Reports, Volume 18, 100450, <https://doi.org/10.1016/j.aqrep.2020.100450>;

207. Winfred, A. (2006). *Pro-poor economic growth: Role of small and medium sized enterprises*. Journal of Asian Economics, Source RePEc, Volumul 17, nr. 1, pp. 35-40, <https://doi.org/10.1016/j.asieco.2006.01.005>;
208. Yuliarmi, N. N., Martini Dewi, N. P., Rustariyuni, S. D., Marhaeni, A. A. I. N., Andika, G. (2021). *The effects of social capital and human resources on financing and SMEs performance*. International Journal of Human Capital in Urban Management, 6 (1), pp. 29-44, DOI: 10.22034/IJHCUM.2021.01.03;
209. Zabolotnyy, S., Wasilewski, M. (2019). *The Concept of Financial Sustainability Measurement: A Case of Food Companies from Northern Europe*. Sustainability, 11 (18), 5139; <https://doi.org/10.3390/su11185139>.

D. ALTE PUBLICAȚII

1. Banca Națională a României. (Decembrie 2022). *Raport asupra stabilității financiare*. București: BNR;
2. Banca Națională a României. (Decembrie 2023). *Raport asupra stabilității financiare*. Anul VIII (XVIII), nr. 15 (25) Serie nouă. București: BNR;
3. Banca Națională a României. (Iunie 2023). *Sondaj privind accesul la finanțare*. Publicații - Publicații periodice. București: BNR;
4. Banca Centrală Europeană. (2024). *Survey on the Access to Finance of Enterprises in the euro area First quarter of 2024*. BCE;
5. BIAC, B20 China, World SME Forum, SME Finance Forum. (2016). *Financing Growth; SMEs in Global Value Chains*, <http://biac.org/wp-content/uploads/2016/06/Financing-Growth-SMEs-in-GlobalValue-Chains.pdf>;
6. Banca Transilvania. (2023). *Cadrul de finanțare durabilă*. BT;
7. Comisia Europeană. (2010). *Internationalization of European SMEs*. Final Report, European Union, https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/sme-strategy/sme-performance-review_en. CE;
8. Comisia Europeană. (2018). *Survey on the Access to Finance of Enterprises (SAFE)*. https://single-market-economy.ec.europa.eu/access-finance/data-and-surveys/safe_en. CE;
9. Comisia Europeană (2018). *Measuring Competitiveness*. Background documents for the European Semester. CE;
10. Comisia Europeană. (2020). *Manualul utilizatorului pentru definiția IMM-urilor*. Pp. 11, <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/42921>. CE;
11. Comisia Europeană. *SME Performance Review 2022/2023*. Annual report on European SMEs. CE;
12. Comisia Europeană (2022). *Annual Report on European SMEs 2021/2022*. SMEs and environmental sustainability Background document, CE;
13. Comisia Europeană (2022). *European Construction Sector Observatory*. Country profile Romania, https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/construction/observatory/country-fact-sheets/romania_en. CE;
14. Comisia Europeană. (2022). *Survey on the access to finance of enterprises (SAFE)*. Analytical Report, pp. 123, CE.
15. Comisia Europeană. *Modelarea viitorului digital al Europei*;

16. Consiliul Național al IMM-urilor din România. (2023). „*Carta Albă a IMM-urilor din România*”. București, Ediția nr. 21, CNIPMMR;
17. Deutsche Bank Research. (2014). *EU Monitor Global financial markets. SME financing in the euro area*. Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”, USM, 10-11 noiembrie 2020. DBR;
18. European Private Equity and Venture Capital Association, EVCA. <http://www.evca.com>;
19. Fondul Social European (2014). *Rute de excelență academică în cercetarea doctorală și post-doctorală – READ*. Competitivitate, Performanță, Sustenabilitate;
20. Global Entrepreneurship Research Association. *Global Entrepreneurship Monitor 2022/2023*, Global Report Adapting to a “New Normal”. GERA;
21. Global Entrepreneurship Research Association. *Global Entrepreneurship Monitor 2023/2024* Global Report - 25 Years and Growing. GERA;
22. Institutul Național de Statistică - *Baza de date Tempo-online: Web Site Directory*. 1998- 2018 Institutul Național de Statistică – România. INS;
23. Manyika, J., Lund, W. D. C. S., Bughin, J. (2016). *Digital globalization: The new era of global flows*;
24. Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD). (2002). Annual Report. <https://doi.org/10.1787/annrep-2002-en>;
25. Oficiul Național al Registrului Comerțului. <https://www.onrc.ro/index.php/ro/>. ONRC;
26. World Bank (1994, 2002, 2004). *World Development Report*. <https://doi.org/10.1596/978-0-1952-0992-1>.

E. LEGISLAȚIE

1. xxx – OUG nr. 10/2022, pentru modificarea și completarea Legii nr. 346/2004 privind stimularea înființării și dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii, actualizată la data de 17 februarie 2022, Monitorul Oficial, Partea I, nr. 162 din 17 februarie 2022.
2. xxx - OUG nr. 130 din 31 iulie 2020, privind unele măsuri pentru acordarea de sprijin financiar din fonduri externe nerambursabile, aferente Programului operațional Competitivitate 2014-2020, în contextul crizei provocate de COVID-19, precum și alte măsuri în domeniul fondurilor europene, Monitorul Oficial nr. 705 din 6 august 2020.

F. WEBGRAFIE

1. Banca Mondială, <https://www.worldbank.org/ro/country/romania>;
2. Bursa de Valori București, <https://bvb.ro/FinancialInstruments/Indices/IndicesProfiles.aspx?i=BETAeRO>;
3. Comisia Europeană, https://ec.europa.eu/regional_policy/ro/policy/themes/sme-competitiveness/;
4. Comisia Europeană, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/european-capital-markets/#0>;
5. Comisia Europeană, https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes_en;
6. Curtea de Conturi Europeană, <https://www.eca.europa.eu/ro>;
7. Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat>;
8. Institutul Național de Statistică, <https://insse.ro/cms/>;

9. Invest Europe, <https://www.investeurope.eu/>;

10. Portalul Surselor de Finanțare, <https://www.finantare.ro/ghid-privind-finantarile>.

G. PARTICIPĂRI CURSURI

1. Participare curs „*Proiectarea activităților de cercetare în studii europene: documentare, metode și diseminare*” (C5), organizat de Centrul de Studii Europene, Facultatea de Drept – Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, în cadrul proiectului Jean Monnet on EU Interdisciplinary Studies, EURES – Iași – August 2023.

